

Teološka vizija za učenje: Kako načela i prakse surađuju kako bi pojednostavile način na koji činimo učenike¹

Benjamin D. Spector

ORCID: 0009-0006-7064-8728

South Hill Baptist Church

bspector22@gmail.com

UDK: 27-318:2-472

Kategorija: Stručni rad

<https://doi.org/10.32862/k1.19.2.2>

Sažetak

U ovom članku nastojim primjenom biblijskog nauka razumjeti koncept učenja s teološkoga stajališta i praktičnu primjenu Velikog naloga u Mateju 28,18-20. U svojem radu predlažem da stvaranje učenika započinje s trojedinim Bogom kao onim koji stvara i odgaja svoj narod prema sličnosti s Kristom. Razumije li se ispravno, ovo služi kako bi oblikovalo način na koji mi, kao Božji narod, zajedno s Bogom sudjelujemo u stvaranju učenika. Specifično govoreći, kada se shvati da je učenje u konačnici Božja zamisao i djelo, iz toga slijedi da bi Božji narod trebao činiti učenike u podložnosti Bogu kao i u ovisnosti o njemu. Imati ovakvu vrstu stava znači dopustiti Bogom određenim načelima procesa stvaranja učenika da upravljaju našim praksama stvaranja učenika. U ovom članku opisujem Božji proces stvaranja učenika na sljedeći način: Bog stvara i odgaja svoj narod (1) svojim Duhom po svojoj Riječi, (2) u odnosu na lokalnu crkvu te (3) tijekom duljega razdoblja. U odazivu na ova načela, Božji narod trebao bi podupirati središnje mjesto službe zasnovane na Riječi, važnost lokalne crkve i zagovaranje ispravnih očekivanja u svojim praksama učenja. Ovaj redoslijed načela i praksi služi kako bi pojednostavio učenje definirajući uspjeh, pojašnjavajući biblijsku filozofiju službe te pružajući nam granice i slobodu. Posljedično, teološka

1 Ovaj je članak napisan kao dio istraživačkoga projekta Biblijskog instituta u Zagrebu „Koncept učenja među crkvama reformacijske baštine u Hrvatskoj“.

vizija za učenje koju predstavljam u ovom članku nešto je što kršćani očajnički trebaju razumjeti i prisvojiti budući da neprestano nailazimo na široku paletu novih metoda i modela za ispunjavanje Velikog naloga.

Ključne riječi: *učenje, Veliko poslanje, filozofija službe, služba Riječi, lokalna crkva, progresivno posvećenje*

Uvod

Većina kršćana želi vjerno ispuniti Veliki nalog (Matej 28,18-20) te činiti učenike Bogu na čast i slavu. Ipak, kako izgleda vjerno stvaranje učenika? Kao netko tko je proveo gotovo deset godina služeći kao misionar u Hrvatskoj, baveći se zahtjevnim poslovima kao što su: učenje jezika, osnivanje crkve, pastoralna služba, evangelizacija i učenje, silno sam želio (i još uvijek želim!) vidjeti kako mnoštvo ljudi dolazi k spasonosnom poznavanju Isusa Krista i kako ga vjerno slijedi. Čeznuo sam vidjeti kako se osnivaju crkve te da pastori bivaju osnaženi, a vjernici ohrabreni u radu službe. No odakle početi?

Kako bih zadovoljio te čežnje, predano sam se počeo baviti potragom za boljim razumijevanjem stvaranja učenika. Savjetovao sam se sa Svetim pismom i mentorima, kao i sa sve većom količinom programa i materijala koji govore o temi stvaranja učenika. Isprva me osokolila tolika količina dostupnih resursa jer sam vidio da su mnogi vjerni kršćani pomno promišljali o toj temi. Međutim, s vremenom su me ti silni resursi i različita stajališta na koja sam naišao počela zbunjivati i dezorijentirati. Pretpostavljam da nisam jedini koji je takvo što doživio. Velik broj glasova koji autoritativno govore s različitih stajališta vuče nas u različitim smjerovima i time stvara tjeskobu u onima koji su u stalnoj službi.

Primjerice, neki su proučavali Isusovu zemaljsku službu kao i službu prve crkve tražeći model za stvaranje učenika. Među takvim možda su najpoznatija djela Roberta E. Colemana *The Master Plan of Evangelism* (2010) i *The Master Plan of Discipleship* (2020). U tim knjigama Coleman na temelju izvještaja Evanđelja i Djela apostolskih izvlači načela koja mogu informirati naše prakse stvaranja učenika. Rezultat su korisna promišljanja o tome kako vjerno činiti učenike koja su pomogla milijunima ljudi. Ipak, budući da je njegov rad ograničen na egzegezu izabranih dijelova Svetog pisma, on tipično neće eksplicitno povezati svoje zaključke s ostatkom Biblije i sustavnom teologijom.² Zbog toga se čitatelji često pitaju kako Sveto pismo u cjelini govori o temama učenja i stvaranja učenika.

Tu je također i popularni rad Davida L. Watsona i Paula D. Watsona, autora koji nastoje pojednostaviti proces činjenja učenika korištenjem biblijskih proučavanja u malim grupama. Specifično govoreći, žele ubrzati proces onoga što nazi-

2 Istini za volju, Coleman to ponekad ipak čini, posebice u knjizi *The Master Plan of Discipleship*.

vaju „Pokretima stvaranja učenika“ (Watson i Watson 2014, 5) upotrebom svojega modela biblijskog proučavanja zvanog „Discovery Bible Study“ (DBS) (2014, 141-156).³ Ova metoda potiče sudionike DBS-a da odgovaraju na pitanja i tako osobno, za sebe, otkriju značenje Biblije. Dok većina skupina za biblijsko proučavanje ima voditelja koji poučava i prenosi informacije, DBS grupe ne djeluju tako. Watsonovi vjeruju da bi bilo kakav pokušaj poučavanja od strane voditelja grupe naštetio duhovnom rastu sudionika odvlačeći ih od oslanjanja na Sveto pismo i Svetoga Duha.⁴ Stoga Watsonovi tvrde da bi se voditelji DBS grupa trebali zvati „koordinatori“. Na njima nije da poučavaju ili ispravljaju biblijska tumačenja sudionika, nego jednostavno da postavljaju pitanja kako bi na taj način vodili sudionike na putovanju otkrivanja (2014, 150-151). Što je najbolje, tvrde oni, metoda je uspješna! Pričaju kako su u samo devet godina svjedočili osnivanju 26 911 crkava i krštenju 933 717 ljudi (2014, xiii-xiv). Međutim, moramo se zapitati, opravdava li ovaj cilj sredstva kojima se došlo do njega? Jesu li ta sredstva zasnovana na Svetom pismu? Iako pozdravljam želju Watsona da vide umnožavanje učenika te iako se slažem s njihovim postavljanjem Svetoga pisma na prvo mjesto u činjenju učenika, njihovo omalovažavanje učiteljske službe kao vitalne za stvaranje učenika nije u skladu s biblijskom vizijom života crkve, funkcije propovijedanja i mjesta pastoralne službe (Roberts 2015). Unatoč dobrim namjerama i prividnoj učinkovitosti njihovih metoda, ovo je samo jedna od praksi iz njihove metodologije koja je nasumična i teološki opasna.⁵

Kao posljednji primjer širokoga kruga glasova i perspektiva na temu stvaranja učenika navest ću višestranu službu crkve kao što je Bethel u gradu Reddingu u Kaliforniji. Bethel Music, glazbena izdavačka kuća i izdavačka grupa vezana uz crkvu Bethel, ima mnoštvo pjesama koje se izvode u crkvama diljem svijeta. Pjesme su vrlo vješto producirane, što pridonosi njihovoj zvučnosti i dirljivosti. Pa ipak, unatoč popularnosti glazbe Bethela, mnoge ove pjesme proizlaze iz crkve i vodstva koji zagovaraju izvanbiblijsko proročanstvo (Vallotton 2024), heretičke poglede na iscjeljenje, navodno upijanje pomazanja s grobova, oblake slave na službama slavljenja (Carter 2018) te upotrebu takozvanog *The Passion Translation*, što je lingvistički i tekstualno upitan prijevod Biblije (Carter 2018; Shead 2018). Međutim, unatoč svi tim teološkim problemima, netko tko ne zna za cijelu priču možda će biti u kušnji pomisliti da je Bethel uspješno otkrio kako zanimljivom glazbom Krista donijeti milijunima ljudi. Možda se umjesto da podržavamo

3 Za više o ovoj temi na hrvatskom jeziku vidi: Debeljuh 2024.

4 „...želimo li činiti učenike od ljudi koji u Svetom pismu i Svetom Duhu traže odgovore na svoja pitanja, mi ne možemo biti ljudi s odgovorima... Ako grupe ne nauče ići u Sveto pismo i oslanjati se na Duha Svetoga... neće rasti kako bi trebale rasti i neće stvarati mnogo novih učenika, ako budu stvorile ijednoga“ (Watson i Watson 2014, 150).

5 Za informativnu raspravu o ovoj i sličnim temama, vidi: Buser 2018.

tradicionalnu teologiju u svojem stvaranju učenika trebamo okrenuti zvučnim frekvencijama koje diraju srca muškaraca i žena kako bi ih osvojili za Krista.

Usred svih tih mišljenja i pristupa stvaranju učenika kako znati kojim putem krenuti? U ovom članku tvrdim da će zbunjenost uzrokovana prevelikom količinom mišljenja nestati ako dopustimo da naše prakse stvaranja učenika oblikuju Božja doktrinarna načela. Drugim riječima, poštivanje poretka načela i praksa pruža nam jednostavniju sliku stvaranja učenika unutar nepreglednoga broja dostupnih resursa o učeništvu.⁶

U tu svrhu, počet ću predstavljanjem svojeg uvjerenja da nam korištenje nauka, odnosno doktrine pomaže razumjeti teološku narav i praktično djelovanje učenništva i Velikog naloga. Ovo će objasniti metodologiju i hermeneutičke okvire mojeg proučavanja. Na tako postavljen temelj potom ću govoriti o stvaranju učenika kao nečemu što je Božje djelo. Ovo je ključno želimo li razumjeti kako ispravno pristupiti našoj ulozi u stvaranju učenika, što je druga tema koju ću osloviti. Zatim ću procijeniti tri doktrinarna načela kojima je Bog uredio proces učenništva. Najviše ću se baviti ovim trima načelima, ne zato što predstavljaju sve što bi se moglo reći o stvaranju učenika, nego zato što, u mom iskustvu i istraživanju, baš se njima ne daje prvenstvo i ne naglašava ih se dovoljno ili se pak naglašavaju, ali krivo primjenjuju. Radi se o sljedećem – vjerujem da Bog stvara i odgaja svoj narod (1) „svojim Duhom po svojoj Riječi“⁷, (2) u odnosu na lokalnu crkvu te (3) tijekom duljega razdoblja. Dok budem razmatrao ova načela, također ću reći da bi ona trebala oblikovati naše prakse stvaranja učenika. Na kraju ću zaključiti kratkim promišljanjem o tome kako sve to služi da bi se pojednostavili naši pokušaji stvaranja učenika definirajući uspjeh, pojašnjavajući biblijsku filozofiju službe i pružajući nam granice i slobodu.

1. Nauk i učenništvo

Krećem od hermeneutičke pretpostavke da je nauk naš prijatelj ili koristan vodič dok nastojimo shvatiti teme učenništva i stvaranja učenika. Na temelju djela Johna Webstera, znanstvenici R. B. Jamieson i Tyler R. Wittman govore o odnosu između egzegeze i nauka (doktrine) ili, mogli bismo reći, o odnosu biblijskih studija i sustavne teologije.⁸ U modernom teološkom krajoliku, ova dva načina razmišljanja često se stavljaju jedan nasuprot drugomu. U najbolju ruku, njihov se odnos smatra jednosmjernim: egzegeza vodi do stvaranja nauka, ali nauk ne može

6 Iako ovo nipošto ne znači da je stvaranje učenika lagan posao bez imalo napora! Kao što kažem u članku, jednostavnost se odnosi na jasnoću.

7 Fraza „svojim Duhom po svojoj Riječi“ dolazi od J. I. Packera 2008, 110; Lawrence 2023.

8 U ovom odlomku crpim iz: Jamieson i Wittman 2022, xvii-xx, kao i iz intervjua koje je s ovim autorima vodio Thacker 2022.

pomoći egzegezi. Logika iza toga je da nauk postoji izvan biblijskog teksta te da, kad jednom nastane, djeluje tako što tekstu nameće nešto što se tamo ne nalazi. Iako se slažu s činjenicom da egzegeza stvara nauk i da je biblijski tekst naš jedini izvor autoriteta, Jamieson i Wittman ispravno tvrde da egzegeza i nauk informiraju jedno drugo. Egzegeza i nauk djeluju udvoje, savjetujući jedno drugo, tako postižući isti cilj, a to je „razumjeti i predstaviti svjedočanstvo apostola i proroka o stvarnosti Boga i odnosu svega prema Bogu“. Autori pojašnjavaju: „Teologija... nije odlaženje od Svetoga pisma prema nekoj udaljenoj logičnoj sintezi.“ Umjesto toga, „dogmatski sudovi i koncepti koji se na ispravan način izvode iz egzegeze mogu obogatiti i usmjeriti egzegezu“. Na ovaj način, Jamieson i Wittman pokazuju da nauk nije „nadstruktura“ koja se nameće Svetom pismu. Naprotiv, nauk otkriva „podstrukturu“ Svetoga pisma ili ono što nazivaju „gramatikom Svetoga pisma“. Objasnjavaju: „Dogmatsko razmišljanje razlučuje što mora biti slučaj ako je sve što Sveto pismo kaže istinito.“ Iz toga slijedi da se nauk može koristiti kao naočale kroz koje možemo bolje razumjeti Sveto pismo i njegovu egzegezu. Jednostavno rečeno, što više netko čita i tumači Bibliju (egzegeza), to više on ili ona počinje misliti biblijski (nauk) i to je sposobniji/a čitati i tumačiti Sveto pismo (egzegeza), povezujući dijelove u cjelinu. Uvjeren sam da se nauk može i treba koristiti kako bi nam pomogao da bolje razumijemo koncept učenja s teološkoga stajališta kao i praktičnu primjenu Velikog naloga u Mateju 28,18-20. To će nam pak pomoći da znamo kako ispravno urediti naše prakse stvaranja učenika ne bismo li ispunili Veliki nalog.

Koncept učenja, naime, slijeđenje Isusa kao gospodara i učitelja, bio je temelj Isusova života i službe. U svim izvještajima Evanđelja Isus je pozivao pojedince da ga slijede i budu mu radikalno predani (Mk 8,34) te je poučavao svoje sljedbenike riječima i djelima (Mt 5,1-7,25; Mk 4,35-41). Isus je također hodao sa svojim učenicima (Mk 6,31), jeo s njima (Iv 21,9-14), bio im primjer pobožnosti (Mk 10,35-45), bio strpljiv s njihovim nerazumnim ponašanjem (Mk 8,31-33) i uključivao ih u službu (Mt 10,1-15; Lk 9,1-2). Nakon njegove smrti i uskrsnuća, dao im je nalog da čine učenike od svih naroda (Mt 28,18-20). Prolazeći Evanđeljima, čitatelj će sigurno primijetiti koliko je Isusu učenje bilo važno.

Ipak, iako nam se možda čini zgodnim ograničiti raspravu o učenju na Isusovu zemaljsku službu, time bismo previdjeli kako se povijesni i kulturni koncept učenja teološki uklapa u biblijsko predstavljanje djela Trojedinoga Boga u stvaranju i odgajanju svojega naroda.⁹ Baš kao što je Jahve pozvao sebi Abrahamove potomke i učvrstio ih kao svoj narod u Starom zavjetu (Izl 19,4-6), tako je isti Trojedini Bog nastavio djelovati tijekom i nakon Isusove zemaljske službe da spasi grešnike i učvrsti ih kao svoj narod (1 Pt 2,9-10). Tvrđiti da su se Isusova zemaljska služba i Veliki nalog odnosili na nešto drugo bilo bi pretjerano i čudno. Ne

9 Vjerujem da se upravo po ovome razlikuje teološko razumijevanje učenja od židovskoga ili kulturološkoga.

možemo odvojiti Isusov program učenja kao druge osobe Trojstva od onoga što je Trojedin Bog postigao u Starom zavjetu i što nastavlja činiti u naše vrijeme. Te stvarnosti moraju biti povezane. Dakako, ako je koncept učenja bio toliko važan za Isusovu zemaljsku službu, a zatim i za njegovu daljnju službu po Duhu u učenicima (što se može vidjeti u Velikom nalogu te knjizi Djela apostolskih) te ako postoji jedinstvo unutar Boga i dosljednost u njegovim osobama i djelima (Heb 13,8; Ps 102,27; Jak 1,17) (Lawrence 2023), onda je smisleno smatrati da učenje proizlazi iz plana Trojedinoga Boga u spasenju i obnavljanju njegova naroda.¹⁰

Ovo jednako vrijedi za Veliki nalog koji nalazimo u Mateju 28,18-20. Tamo Isus opisuje kako želi da se ova zapovijed (naime, „činite učenike“, μαθητεύσατε) izvršava upotrebom glagolskih priloga sadašnjih, pa tako kaže „idite“ (πορευθέντες) „krsteći“ (βαπτίζοντες) i „učeci“ (διδάσκοντες).¹¹ Svakako, Isusova zapovijed i sredstva koja nam pruža da ispunimo tu zapovijed nisu ni nasumična ni nova, odvojena od Božjega od vječnosti uspostavljenoga plana spasenja. Umjesto toga, kao što su drugi primijetili, Veliki nalog uklapa se u širu viziju načina na koji je Bog uredio proces stvaranja i odgajanja svojega naroda.¹²

Međutim, uz rizik da možda trčim pred rudo, tri doktrinarna načela koja navodim u ovom članku predstavljaju teološki ekosustav u kojemu Veliki nalog živi. Kao takva, ona služe kako bi objasnila zašto Isusove riječi nisu proizvoljne te zašto služe kako bi rasvijetlile svoje praktične izraze (tj. zašto se koristi baš riječ „učeci“ za činjenje učenika i kako to izgleda u stvarnom životu?). Prvo načelo, „Bog stvara i odgaja svoj narod svojim Duhom po svojoj Riječi“, dio je značenja koncepta „idite“ i „učeci“. Znamo to zato što, kako dolje raspravljam, knjiga Djela apostolskih opisuje kako su apostoli počeli izvršavati Veliki nalog idući narodima te idući specifično kako bi naviještali evanđelje i učili vjernike Božjoj istini. Drugo načelo, „u odnosu na lokalnu crkvu“, pretpostavlja se u konceptu „krsteći“, koji ima književne i tematske poveznice u Matejevu evanđelju s Isusovom raspravom o crkvi/ἐκκλησία (Mt 18,15-20; usp. 16,18-20) te je sredstvo javnog poistovjećivanja

10 Ova poveznica također se vidi, iako vrlo suptilno, u raznim nazivima koje novozavjetni autori daju Božjemu narodu. Nazivi kao što su „učenici“ (Mt 28,18-20), „braća“ (Fil 4,21), „posvećeni“ (1 Kor 1,2) ili „sugrađani svetih i ukućani Božji“ (Ef 2,19) iznose teološku tvrdnju: ovi su ljudi Božji ljudi (Tarrants 2014). U stvari, mnogi tekstovi naizmjenice koriste različite nazive za Božji narod. Primjerice, u Djelima 11,26 čitamo da „učenici“ bijahu prozvani „kršćanima“. Isto tako, u Kološanima 1,2 Pavao se obraća kršćanima u tome gradu kao „svetima... i vjernoj braći u Kristu“. Ovo korištenje različitih naziva koji se odnose na isti objekt otkriva „podstrukturu“ ili teološku povezanost između njih. Zbog toga čak i kroz nešto naizgled manje važno kao što su nazivi učimo da je učenje intimno povezano uz članstvo među Božjim narodom.

11 Za citiranje Svetoga pisma u članku koristi se prijevod Biblije u izdanju Kršćanske sadašnjosti.

12 „Fokus Mateja 28,16-20 je ekleziologija; radi se o inauguraciji Crkve, identitetu i jedinstvu s Kristom kako bismo bili nastavak njegova života u svijetu. Ekleziologija je izvor misiologije. Poput Isusa, naloženo nam je da ‘činimo’ ono što ‘jesmo’ i zbog toga je to poslanje VELIKO“ (Castleman 2007, 70). Vidi također: Leeman 2016, 49-53; 105-108.

s Isusom i njegovim narodom (npr. Dj 2,41) (Leeman 2016, 97-108; Jamieson 2014, 35-53). Na kraju, treće načelo, „tijekom duljega razdoblja“ nije sadržano ni u jednom glagolskom prilogu u Velikom poslanju, nego u Isusovoj izjavi: „I evo, ja sam s vama u sve dane do svršetka svijeta“ (Mt 28,20). Iako je Isus ovom izjavom prvenstveno htio utješiti učenike, ona također znači da će se djelo stvaranja učenika nastaviti do Kristova povratka. Kao što bismo i očekivali, postoji jedinstvo u Svetom pismu i umu Trojedinoga Boga te načinu kako on djeluje kako bi ostvario svoju volju.

Iz navedenih razloga smatram da su doktrinarna načela o kojima govorim u ovom članku usko vezana uz temu učenja i stvaranja učenika te da ih se ne bi smjelo razdvajati. Ona nam pomažu razumjeti učenje i način na koji možemo ispuniti Veliki nalog. Prema tome, u cijelome članku, kada koristim izraze kao što su „učeništvo“, „proces učenja“ i „ekonomija Božjeg učenja“, ne govorim nužno o Isusovoj zemaljskoj službi, nego o planu Trojedinoga Boga za spasenje i odgajanje njegova naroda.¹³ Povrh toga, u svrhu kratkoće, kad koristim riječ „Bog“ u ovom članku, govorim o kršćanskomu, Trojedinom Bogu, dok u isto vrijeme razumijem da svaka osoba Trojstva ima svoje specifične uloge u stvaranju i odgajanju Božjega naroda.¹⁴

Postavivši ovaj temelj, možemo prijeći na glavni dio ovoga članka. Počet ćemo istraživanjem uloge Boga kao onoga koji stvara i odgaja svoj narod. Ovo istraživanje postupno će nas dovesti do toga da shvatimo kako Božji plan za proces učenja utječe na naša nastojanja da stvaramo učenike.

2. Božje djelo u stvaranju učenika

Samo Bog stvara svoj narod, dajući „*duhovni život duhovno mrtvima*“¹⁵. Nisu ljudi Bogu dali kartu do blaga otkupljenja niti su iz čista mira smislili ideju štovanja

13 Kako bih uštedio na prostoru, nisam naveo pregled provedbe ovih načela u Isusovoj zemaljskoj službi stvaranja učenika iako vjerujem da su prisutna. Za pregled uloge Duha u Isusovoj službi temeljenoj na Božjoj riječi, vidi: Ash 2011, 7-32. U pogledu važnosti crkve, vjerujem da se to vidi u početnom obliku u Isusovu pozivanju učenika kao cjeline, kao zajednice (Coleman 2010, 45). Osim toga, crkva je bila rezultat Isusove zemaljske službe. Ne samo da Isus gleda naprijed prema njezinu stvaranju u Mateju 16,13-20; 18,15-20, nego i početak ispunjenja Velikog naloga u Djelima ima u vidu crkvu (a specifično lokalnu crkvu). Za više o tome, vidi: Dever 2016. Na kraju, koncept da je učenje dugotrajan proces očigledan je u Isusovoj zemaljskoj službi s njegovim učenicima. On je znao kakve je ljude, sa svim njihovim silnim manama, pozvao da ga slijede. Podnosio je njihovu nerazumnost i nije očekivao promjenu preko noći. U tom smislu posvećenje prvih učenika bilo je po svojoj naravi progresivno.

14 Za detaljniju raspravu o trinitarnom nauku trebao bih mnogo prostora koji nemam. Za potpunu raspravu o pojedinim ulogama Oca, Sina i Duha u životu Božjega naroda, vidi: Reeves 2012; Jamieson i Wittman 2022.

15 Izraz posuđen od Marka Devera i Grega Gilberta 2012, 27.

Boga. U cijelomu Svetom pismu ljude susrećemo kao one koji su mrtvi u grijehu i koji odbacuju Boga i njegovu dobrotu. Mi se prirodno ne bojimo Boga (Ef 2,1-3). David jadikuje nad tom činjenicom kada kaže: „No, svi skrenuše zajedno, svi se pokvariše: nitko da čini dobro – nikoga nema“ (Ps 14,3; usp. 53,1-3; Rim 3,10-11). Unatoč onom što zaslužujemo, Bog nas je u svojem milosrđu potražio i odlučio spasiti te stvoriti od nas narod na svoju slavu. Kao što apostol Ivan tvrdi, Bog je inicijator u spasenju: „U ovom je ljubav: ne da smo mi ljubili Boga, nego – on je ljubio nas i poslao Sina svoga kao pomirnicu za grijehе naše“ (1 Iv 4,10). Na sličan način, Pavao piše da je Bog onaj koji nas blagoslivlja, bira, posvaja i otkupljuje, kao i onaj koji nam oprašta, po svojoj milosti i na svoju slavu (Ef 1,3-10). Pavao također pojašnjava da smo mi pasivni u Božjemu djelu opravdanja. To je nešto učinjeno nama, a ne nešto što mi činimo (Rim 5,1). Božje je unilaterano djelo stvaranja u spasenju vitalno za učenje, no ipak, njegova uloga u životima vjernika tu ne završava.

Bog također djeluje u onima koje spašava kako bi ih doveo k duhovnoj zrelosti. U Rimljanima 8,1-4 učimo da vjernici po Duhu Svetom postaju sposobni ispunjavati zahtjeve Zakona i hodati na način dostojan Božjih pravednih mjerila. Pavao detaljnije govori o ovom djelu preobrazbe u 2 Korinćanima 3,18: „A svi mi, koji otkrivenim licem odrazujemo slavu Gospodnju, po Duhu se Gospodnjem preobražavamo u istu sliku – iz slave u slavu.“ Bog predano radi u onima koje spašava kako bi promijenio način na koji misle, djeluju, govore i žive. On im ne daje samo novo ime, nego, s vremenom, izrađuje u njima nov, kristolik karakter.

Na temelju ovih zapažanja razumno je zaključiti da učenje postoji u prvom redu zbog Boga i njegova stvaralačkog i razvojnog djelovanja. Nitko ne postaje učenicom odvojeno od Božjega spasonosnog djela u svojem životu. Osim toga, nitko se ne može nadati rastu u kršćanskoj zrelosti bez Božje pomoći. Isusovi učenici duguju stvarnost svojega učenja u prvom redu Bogu i njegovoj suverenoj milosti. Ovo je vitalno za raspravu o stvaranju učenika jer samo ako razumijemo Božju ulogu, možemo ispravno razumjeti svoju.

3. Naše djelo u stvaranju učenika

Iako stvaranje učenika u konačnici ovisi o Bogu, on koristi ljudske slugе kako bi ostvario taj proces. Da ne bi bilo zabune, iako ljudi ne mogu spasiti ljude, Veliki nalog pretpostavlja da Isusovi učenici zaista mogu činiti učenike. Kako bih pojašnio ovaj odnos između Božje suverenosti i ljudske odgovornosti, želim istražiti 1 Korinćanima 3,5-9 i Mateja 28,18-20. Oba teksta pokazuju međudjelovanje između Boga i njegovih ljudskih slugu u procesu učenja. Kao takvi, poučavaju nas da, budući da je učenje u konačnici Božja zamisao i djelo, Božje slugе trebaju činiti učenike u podložnosti Bogu te u ovisnosti o njemu.

Korinška crkva bila je podijeljena, s tim da su se vjernici podijelili na frakcije u kojima su uzdizali svoje omiljene propovjednike. To je pak dovelo do „svađa“ (1 Kor 1,11). Pavao ovako objašnjava bit njihova strančarenja: „Mislim to što svaki od vas govori: ‘Ja sam Pavlov’, ‘A ja Apolonov’, ‘A ja Kefin’, ‘A ja Kristov’“ (1,12). Kako je Pavao oslovio ovaj problem?

Kako bi se borio protiv toga duha strančarenja u 1 Korinćanima Pavao piše: „Ta što je Apolon? Što je Pavao? Poslužitelji po kojima povjеровaste – kako već komu Gospodin daje.“ Dopustite mi da iznesem nekoliko zapažanja. Kao prvo, Pavlove riječi „po kojima povjеровaste“, podsjećaju njegove čitatelje da su ljudi poput Pavla i Apolona bili ključni u njihovu obraćenju. Po njima su Korinćani povjerovali u riječ evanđelja (3,5; usp. 2,1). Kao drugo, korištenjem izraza „poslužitelji“ Pavao želi da crkva shvati koliko su neimpresivni i nevažni propovjednici poput njega i Apolona te koliko je apsurdno hvaliti se njima. Kao treće, Pavao nastavlja sa svojim ispravljanjem dok upućuje vjernike na pravi izvor njihova obraćenja i pravi razlog za hvalu: „Ja zasadih, Apolon zali, ali Bog daje rasti“ (3,6; naglasak moj). Iako su ljudski propovjednici ključni u procesu obraćenja, Bog je nezamjenjiv. Na kraju, Pavao zaključuje učeći Korinćane da trebaju razumjeti sluge poput njega i Apolona kao „Božje suradnike“ (3,9). U samo nekoliko riječi, Pavao učinkovito pokazuje koliko su iracionalne podjele među vjernicima, preusmjerava njihov pogled na Boga i pruža im kategorije unutar kojih mogu razmišljati o propovjednicima kao što su Pavao i Apolon.

Što se naše teme tiče, ovaj tekst pojašnjava Božju upotrebu ljudskih slugu u stvaranju učenika. Prvo, ovaj odlomak otkriva da je Bog partner s ljudima u stvaranju učenika. Bog i ljudi dio su priče o obraćenju Korinćana. Drugo, ovaj odlomak pokazuje uloge svake strane u tom partnerstvu. Iako su Pavao i Apolon bili utjecajni u obraćenju Korinćana, samo je Bog dao rast (3,6), što znači da su strane u tom partnerstvu bile nejednako odgovorne. Bez obzira na to kako su dobro Pavao i Apolon navijestili evanđelje (2,1-4), ljudski naponi bili bi uzaludni bez Božjega djela u Korinćanima. Ovo podrazumijeva da su ljudi ovisili o Bogu u svojim nastojanjima da čine učenike. Povrh toga, čak iako je izraz „suradnici“ (partneri) izraz počasti, Pavao nema previsoko mišljenje o sebi jer istovremeno vidi sebe i Apolona kao Božje sluge (3,5). Iz ovoga učimo da partnerstvo u činjenju učenika koje je Bog postavio s ljudima sadrži poredak odnosa. Pavao i Apolon, a zapravo i svi drugi Božji partneri, u odnosu na Boga nalaze se u podređenom položaju. Ovo podrazumijeva ideju pokoravanja i podčinjavanja. Naime, Bog je gospodar, zapovjednik, a njegovi partneri nastoje činiti učenike.

Veliki nalog u Mateju 28,18-20 pruža nam slične zaključke. Nakon što je uskrsnuo od mrtvih, Isus objavljuje: „Dana mi je sva vlast na nebu i na zemlji!“ (Mt 28,18). Tim riječima Isus tvrdi da je kralj nad svim (Jamieson 2020, 13-15). Prema Isusu, njegovo sveopće kraljevanje podrazumijeva da učenici trebaju činiti još učenika („dakle... učinite mojim učenicima“ 28,19) idući, krsteći i poučava-

jući (28,19-20) (Morris 1992, 746; France 1985, 419). Iz ovoga iščitavamo s jedne strane Isusov kraljevski položaj, a s druge strane podanički položaj njegovih učenika. Kralj izdaje odredbu i daje specifične smjernice kako izvršiti tu odredbu dok podanici slušaju i pokoravaju joj se. Dok čine posao koji im je kralj zadao, on od njih očekuje da to rade unutar granica koje im je odredio. Na kraju krajeva, posao podanika proizlazi iz kraljeve odredbe i zamisli, a ne njihove. Partnerstvu učenitva između Boga i njegova naroda svojstvena je odnosna hijerarhija u kojoj je Bog kralj, a njegov narod mu služi. Zbog toga 1 Korinćanima 3,5-9 i Matej 28,18-20 pojašnjavaju narav kršćanske uloge u stvaranju učenika.

Naša uloga u stvaranju učenika je izvršavanje kraljeve zapovijedi da činimo učenike, ali moramo to činiti u podložnosti našem kralju i u ovisnosti o njemu. Budući da je on inicijator i dizajner stvaranja učenika, Bog određuje kako će izgledati proces učenitva i kako će se odvijati. Bog ne traži naš kreativan doprinos kao da on glavinja okolo, ne znajući kako da postigne svoju volju. Naprotiv, kao oni koje je Bog regrutirao u svoju službu, mi slušamo zapovijedi i slijedimo njegovo vodstvo. Povrh toga, budući da činjenje učenika u konačnici potpuno ovisi o Bogu, mi moramo ovisiti o Bogu u svim svojim nastojanjima. U ovom smislu, ovisnost ne podrazumijeva lijenost jer kao što smo vidjeli, Bog nam je dao zadatak koji trebamo raditi. Naprotiv, ovisnost znači pouzdavanje u Boga da će on učiniti ono što se ne može učiniti odvojeno od njega (naime, stvaranje i odgajanje njegova naroda) kao i traženje vodstva od njega u poslu u kojem želi da sudjelujemo. Ovo je vodstvo posebice važno dok dopuštamo Bogu, zajedno sa sredstvima koja koristi, da oblikuje način na koji radimo na stvaranju učenika. Drugim riječima, Božja načela za stvaranje učenika trebala bi usmjeravati naše postupke u ovom polju. Ne prepoznavamo li to, pogrešno smo shvatili prirodu svoga partnerstva s Bogom. Dakle, koja su to načela i kako ona utječu na naše prakse stvaranja učenika?

4. Kako Bog stvara i odgaja svoj narod

Vjerujem da Bog stvara i odgaja svoj narod (1) svojim Duhom po svojoj Riječi, (2) u odnosu na lokalnu crkvu i (3) tijekom duljega vremena. Želim biti jasan – ne tvrdim da ova tri načela obuhvaćaju *sve* što bi se moglo reći o Božjem procesu stvaranja učenika.¹⁶ Međutim, odlučio sam istaknuti ova specifična načela jer su, kao što će moja studija pokazati, temeljna za Božju ekonomiju stvaranja učenika. Nadalje, bojim se da bi neki mogli previdjeti ova načela zbog lošeg shvaćanja njihova biblijskog temelja i/ili toga što radije biraju alternativne metode. Osim toga, moguće je da neki pojedinci uviđaju važnost ovih načela, ali ih primjenjuju na

16 Na primjer, mogli bismo raspravljati o Božjoj namjeri da vjernike obnovi u Kristovu/Božju sliku ili o ulozi duhovnih praksi poput molitve i osobnog proučavanja Biblije.

načine koji ugrožavaju njihov teološki integritet i jedinstvo kako se shvaćaju u Svetom pismu.¹⁷

Kao podložni i ovisni partneri u činjenju učenika, ne možemo se praviti da ne vidimo gornja načela ili smatrati da nemaju nikakva utjecaja na naše prakse. Umjesto toga, baš kao što imperativi proizlaze iz indikativa, prakse proistječu iz načela. Kako bismo bili dobri u procesu činjenja učenika, moramo dopustiti da nas ta načela vode i upravljaju našim praktičnim pokušajima i djelima, kao što struja rijeke vodi splav. Doista, naša usklađenost s Božjim suverenim poretkom, a ne suprotstavljanje tom poretku, slavi Boga i donosi blagoslove našim bližnjima. Prema tome, u sljedećem dijelu istražiti ću biblijske temelje za svako načelo u Svetom pismu i raspravljati o njihovom utjecaju na praktičnu primjenu naših nastojanja da činimo učenike.

4.1. *Svojim Duhom po svojoj Riječi*

Na samom svojem početku Biblija nam predstavlja Božju aktivnost dvojakim djelovanjem njegova Duha i njegove Riječi. Nakon izjave: „U početku stvori Bog nebo i zemlju“ (Post 1,1), čitatelji uče kako je Bog to ostvario. Prvo, „duh (רוּחַ/*rûah*) Božji lebdio je nad vodama“ (1,2) i, drugo, Bog govori i riječima dovodi u postojanje kozmos i sva živa bića, što uključuje ljude (1,3.6.9.11.14.20.24.26) (Packer 2021, 67; Lawrence 2023). Bog je svojom izgovorenim riječju stvorio život i sve što koristi njegov Duh. Na ovaj način Postanak postavlja obrazac Božjega stvaranja, o kojemu poslije govore drugi biblijski pisci: „Jahvinom su riječju nebesa sazdana i dahom (רוּחַ/*rûah*) usta njegovih sva vojska njihova“ (Ps 33,6; usp. Ps 104,30; Heb 11,3). Povrh toga, ovaj obrazac nije ograničen na početna djela stvaranja, nego nas priprema za način na koji će Bog ponovno stvoriti duhovno mrtva ljudska bića i pozvati ih u život.¹⁸ Ovo postaje posebice jasno kad ispitamo potrebu za Novim savezom, kao i njegovo očekivanje i inauguraciju.

Od pada u grijeh u Postanku 3 pa nadalje, Sveto pismo jasno pokazuje da čovječanstvu treba ponovno stvaranje. Biblijski autori otvoreno to govore opisujući čovjekovo srce kao temeljito i sasvim pokvareno (Bavinck 2008, 4:30; 46-47). Ovo najprije postaje očigledno u Postanku 6 gdje, nakon što su generacije potomaka Adama i Eve spektakularno pokazale loš utjecaj grijeha, čitamo: „Vidje Jahve kako je čovjekova pokvarenost na zemlji velika i kako je svaka pomisao u njegovoj pameti uvijek samo zloća“ (6,5). Iako je Bog ispravno odgovorio na tu zloću osudom u obliku potopa, te iako je potop bio čin ponovnog stvaranja, problem ljudskoga srca nije bio riješen (Wenham 1994, 66-67; Waltke 2001, 127-

17 Za konkretne primjere spomenutih situacija pogledajte primjere predstavljene u uvodu ovog članka.

18 „Trojedini Bog proizvodi sve stvari u tvorevini i novoj tvorevini svojom Riječju i svojim Duhom“ (Bavinck 2008, 4:29).

130; 143; Dempster 2006, 73). Noa gazi svoju baštinu (Post 9,20-24), čovječanstvo podiže Babel (Post 11,1-9), Abraham se ponaša nepošteno (Post 12,10-20; 20,1-18), patrijarsi postupaju bezumno (Post 27,1-46; 37,3), Božji izabrani narod štuje idole (Izl 32,1-6), Mojsije je neposlušan (Br 20,1-13) i tako dalje. Ovo je sažeto riječima Ponovljenoga zakona 30,6, koje u sebi sadrže obećanje. Ipak, samo njihovo postojanje govori o jadnomu stanju čovječanstva: „Jahve, Bog tvoj, obrezat će tvoje srce, srce tvoga potomstva, tako da ljubiš Jahvu, Boga svoga, iz svega srca svoga i iz sve duše svoje i da živiš.“ Na mnogim mjestima u Starom zavjetu, čini se da nitko nije iznimka od potrebe za potpunom reformacijom srca.

Ipak, nada nije nestala. Kao što nizozemski teolog Herman Bavinck (2008, 4:47) piše:

„...kako su otpadništvo, nevjera i tvrdoća ljudskih srca kroz povijest postajali sve očitiji, proroci su sve više naglašavali da je potrebna unutarnja promjena... U tom smislu, ljudska bića sama po sebi ne mogu postići promjenu... No ono što ljudska bića ne mogu sama postići i što ne mogu proizvesti u drugima, Bog će postići u budućnosti.“

Proroci su isticali ovu „unutarnju promjenu“ koja je anticipirala Novi savez, o kojem je Ezekiel mnogo toga rekao.

U Ezekielu 36–37 Božji narod opisan je kao duhovno mrtav. Bolje rečeno, opisani su kao suhe kosti pokopane u grobove (37,3; 11-14) zbog svojeg idolopoklonstva i izgnanstva (36,18-19) (McGregor 1994, 740). Ipak, unatoč svojem mrtvom stanju, Bog ih želi ponovno stvoriti. S početkom u 36. poglavlju Bog obećava dati svojem narodu novo srce i to posredstvom Svetoga Duha: „Dat ću vam novo srce, nov duh udahnut ću u vas! Izvadit ću iz tijela vašega srce kameno i dat ću vam srce od mesa. Duh svoj udahnut ću u vas da hodite po mojim zakonima i da čuvate i vršite moje naredbe“ (Ez 36,26-27). Kao što je jasno iz ovog obećanja, rezultat Božjega djela oživljavanja je sposobnost hodanja njegovim putovima, nešto što Izrael nije bio kadar činiti još od trenutka kad su postali Božji narod. Bog će učiniti da se nanovo rode. Ezekiel 37 opisuje kako će se to odigrati (Leeman 2016, 35-36; Lawrence 2018, 60; Taylor 1969, 228).

Ovdje proces oživljavanja mrtvog Izraela sadrži dva koraka (Taylor 1969, 228-229). Prvo, pošto je vidio krajnju beznadnost situacije (kosti su, zapravo, „sasvim suhe“; 37,2) (Taylor 1969, 230), Bog kaže Ezekielu da prorokuje njegovu riječ kostima (37,4-6). Ta je riječ poziv na život. Baš kao što je Bog u Postanku 1 govorio i tako sve stvorio, kad Ezekiel propovijeda Božju riječ, počinje rasti meso na kostima (37,7-8). Međutim, formirana tijela bila su beživotna (37,8); posao nije bio dovršen (McGregor 1994, 741). Stoga, kao drugo, Bog zapovijeda Ezekielu: „Prorokuj duhu (רוּחַ/rûah) ... da ožive“. Kad to učini, tijela postaju živa. Baš kao što se Duh pridružio Riječi u Postanku 1–2 prilikom stvaranja, tako ovdje, Božjim Duhom i njegovom propovijedanom Riječju, događa se novo stvaranje, a duhovno

mrtvi primaju duhovni život (Dever i Gilbert 2012, 27). Ova scena opisuje kako će Bog izvesti svoj narod iz groba i dati im novo srce (37,11-14). Zbog toga, s ovim obećanjem, Izrael je trebao čekati da Bog izvrši svoje obećanje u Novom savezu.

Ovo nas dovodi u Novi zavjet, gdje načelo Duha i Riječi dosljedno ostaje na snazi dok Isus uspostavlja Novi savez. Isus, nakon svoje smrti i uskrsnuća, ostavlja svoje učenike da mu budu svjedoci i da čine nove učenike (Dj 1,8; Mt 28,18-20; Iv 15,26-27). Posebice u Djelima 1,8 čujemo da biti svjedok uskrsnulomu Kristu ovisi o dolasku Duha na Pedeseticu. Isus je rekao svojim učenicima: „Primit ćete snagu Duha Svetoga koji će sići na vas i bit ćete mi svjedoci.“ Ovo uči da je sposobnost učenika da svjedoče o istini u vezi s Kristom na smislen način bila zasnovana na davanju Duha i sili koju će im on donijeti. Zašto je to bilo tako?

Prvo, prije u Djelima 1,8, Isus tvrdi da će Duh doći kako bi poučio i uveo učenike u istinu.¹⁹ J. I. Packer ima odličnu raspravu u svojemu klasiku *Poznavati Boga*. On sažima ovaj aspekt djelovanja Duha govoreći: „Krist [je] poslao Svetog Duha da ih pouči svakoj istini i sačuva ih od zabluda, da ih podsjeti na ono čemu su već naučeni i da im otkrije sve ostalo čemu ih je Gospodin htio naučiti“ (Iv 12,49-50; 14,26; 16,12-14; 17,8.14). Za naše je razmatranje značajno to što povezuje ideju službe poučavanja Duha sa sposobnošću učenika da djeluju kao Isusovi učenici: „Kada dođe Branitelj koga ću vam poslati od Oca – Duh Istine... on će svjedočiti za mene. I vi ćete svjedočiti“ (Iv 15,26-27). Prema Packeru, ovo je ono što nazivamo djelom Duha u „otkrivanju i nadahnuću“ istine, a krajnji rezultat toga je Novi zavjet (zapisana izvješća apostolskih učenja) i poruka evanđelja (npr. 1 Kor 2,9-13) (Packer 2021, 70-71). Zahvaljujući tome, pošto je Krist uzašao i poslao Duha, učenici su mogli „s jednakom istinitošću govoriti“ (Packer 2021, 70).

Drugo, uloga Duha je uloga *prosvjetljivanja*, odnosno otvaranja slijepih očiju da vide „svjetlost evanđelja slave Krista“ (2 Kor 4,4) (Packer 2021, 71). Ovo se događa kad se istina evanđelja, naime riječ Božja, naviješta. Riječima Anthonyja Hoekeme (1994, 89), Duh postiže ovo djelo „(1) otvarajući srce, omogućujući tako slušatelju da se odazove (Dj 16,14), (2) prosvjetljujući um tako da slušatelj može razumjeti poruku evanđelja (1 Kor 2,12-13; usp. 2 Kor 4,6) te (3) darujući duhovni život tako da se slušatelj može okrenuti Bogu u vjeri (Ef 2,5)“.²⁰ Na ovaj način, dok je Duh uvodio učenike u svu istinu i osposobio ih da naviještaju riječ evanđelja, Duh je također radio u primateljima Riječi kako bi stvorio život od suhih kostiju. Ili, kako Pavao kaže: „Ta Bog koji reče: *Neka iz tame svjetlost zasine!*, on zasnijetli u srcima našim da nam spoznanje slave Božje zasnijetli na licu Kristovu“ (2 Kor 4,6; usp. 1 Kor 2,1-5).

19 Poveznicu između svjedočenja (vidi prethodni odlomak) i učiteljske službe Duha kako je opisana u ovom odlomku preuzeo sam od Packera 2021, 70.

20 Vidi također: Boice i Ryken 2009, 135-154.

Daleko od toga da su bili apstraktne teološke stvarnosti bez ikakva pandana u stvarnom svijetu, ove istine dramatično su pokazane u Djelima 2 na dan Pedesetnice (Lawrence 2023). Tamo se obistinilo ono što su Djela 1,8 anticipirala (kao i odlomci poput Pnz 30,6; Ez 36,26-28; 37,1-14): Duh je sišao i ispunio Božji narod (2,1-4). Iako su se svi prisutni koje je Duh ispunio ponašali kao Kristovi svjedoci govoreći u raznim jezicima (2,4), Luka posebno naglašava Petra (npr. 2,40), koji je propovijedao i navijestio riječ evanđelja (2,14-40). Dok je Petar propovijedao, Luka zapaža da su slušatelji bili „duboko potreseni“. Kao rezultat te propovijedi preko 3000 ljudi odazvalo se na evanđelje pokajanjem i vjerom (što se podrazumijeva u krštenju) i bilo je ubrojeno u Božji narod (2,37.41). Očigledno, nije pretjerivanje povezati ovu duboku potresenost i obraćenje s djelom Duha Svetoga dok se naviještala Riječ. Ono što je Ezekiel anticipirao sada se obistinilo. Riječima Bavincka (2019, 394): „Iako su u pripremnom smislu već prije bili sjedinjeni, Riječ i Duh na dan Pedesetnice bili su potpuno i definitivno sjedinjeni.“ Bog stvara svoj narod svojim Duhom po svojoj Riječi.

Na kraju, Bog stvara sebi ljude istim sredstvima kojima ih dovodi do kristolike zrelosti. Pošto su primili novo srce, vjernici počinju živjeti u skladu sa svojim novim željama i Bogu na čast. To se događa Božjim Duhom po njegovoj Riječi.

Druga Timoteju 3,16-17 kaže: „Sve Pismo, bogoduhu, korisno je za poučavanje, uvjeravanje, popravljanje, odgajanje u pravednosti, da čovjek Božji bude vrstan, za svako dobro djelo podoban.“ Ovdje je dvojno djelovanje Duha i Riječi prisutno u Pavlovu opisu naravi Svetoga pisma: „bogoduhu“ (θεόπνευστος/*theopneustos*). Ova riječ kombinacija je grčkih riječi θεός/*theos* ('Bog') i πνέω/*pneō* ('dahnuti'), i među ostalim znači da djelo Duha stoji iza oblikovanja kršćanskoga Svetog pisma te je stoga njegov izvor (Knight 1992, 446-447; Ward 2009, 78-89). Po Pavlovu mišljenju, ova duhovna stvarnost određuje korist Svetoga pisma, a ta korist je da dovede muškarce i žene u stanje sve veće kršćanske zrelosti u kojemu su opremljeni činiti ono što Bog traži od njih (Knight 1992, 450). To se događa dok se Duhom nadahnuti Riječ koristi za poučavanje, uvjeravanje, popravljanje i odgajanje u pravednosti. Prema tome, svjedočanstvo Svetoga pisma je da Bog stvara svoje ljude, a potom ih odgaja prema zrelosti – svojim Duhom po svojoj Riječi.²¹

Gornje načelo podrazumijeva da se u središtu naših praksi učenja mora nalaziti služba zasnovana na Riječi. Budući da se u učenstvu radi o tome da Bog stvara i odgaja svoj narod svojim Duhom kroz svoju Riječ, logično je da u svojim naporima u stvaranja učenika damo prioritet Božjoj riječi. Ovim ne želim reći da je služba zasnovana na Riječi jedino sredstvo stvaranja učenika, nego da bi služba zasnovana na Riječi trebala s pravom, na temelju teologije Svetoga pisma, imati

21 Za više o tome kako Bog koristi Sveto pismo kako bi svoj narod doveo k zrelosti i kristolikosti, a posebice kako „teološko promišljanje“ o Svetom pismu potiče bolje viđenje Boga i transformaciju u njegovu sliku, vidi: Jamieson i Wittman 2022, 3-40.

istaknuto mjesto u našoj službi i ne biti potkopavana ili smanjena zbog prioritizacije drugih sredstava i metoda. Ipak, koncept službe zasnovane na Riječi mogao bi značiti mnogo toga. Kako ona zapravo izgleda?

U Novom zavjetu nalazimo primjere službe zasnovane na Riječi kojom bi se svaki vjernik trebao baviti i to putem evangelizacije u odnosu na nevjernike i putem izgrađivanja u odnosu na druge vjernike (Griffiths 2017, 45-49). U pogledu evangelizacije, Petar, govoreći kršćanima općenito, podsjeća ih: „A vi ste rod izabrani, kraljevsko svećenstvo, sveti puk, narod stečeni da naviještate silna djela Onoga koji vas iz tame pozva k divnom svjetlu svojem“ (1 Pt 2,9). Poslije, u istom pismu, on opet ohrabruje vjernike koji doživljavaju protivljenje da budu „uvijek spremni na odgovor svakomu koji od vas zatraži obrazloženje nade koja je u vama“ (3,15). Djela također sadrže primjere u kojima apostoli i neapostoli evangelizacijski naviještaju evanđelje (npr. Dj 8,5; 13,1-14,28; 18,24-28). U pogledu izgradnje, vjernici bi trebali dopuštati da Božja riječ u svem bogatstvu prebiva u njima i tako služiti Riječju jedni drugima, urazumljivanjem u svoj mudrosti te pjevajući istinu jedni drugima (Kol 3,16). Kršćani bi trebali govoriti istinu jedni drugima (Ef 4,25), izgrađivati jedni druge i iskazivati jedni drugima milost (Ef 4,29) (Leeman 2016, 166). Iako bi se moglo još mnogo toga reći o službi Riječi svih vjernika, ovo dovoljno pokazuje da svi vjernici imaju svoje mjesto u Božjemu planu da čine učenike po njegovu Duhu dok služe njegovu Riječ.²²

No ipak, postoji još jedan oblik službe zasnovane na Riječi koji se razlikuje od općenite službe zasnovane na Riječi svih vjernika: propovijedanje ili *javno naviještanje Božje riječi*.²³ Jonathan Griffiths oštroumno primjećuje da se nijedan grčki glagol korišten za propovijedanje u Novom zavjetu ne koristi kako bi „poslužio kao okvir za pouku, zapovijed ili nalog vjernicima, općenito, da ‘propovijedaju’“.²⁴ Umjesto toga, prema Griffithsu, pojedinci koji propovijedaju, a u nekim slučajevima imaju zapovijed da propovijedaju, ljudi su na položaju priznatog autoriteta, kao što je bio Isus (Mk 1,14-15), apostoli (1 Kor 15,1-14), Timotej (2 Tim 4,2) te, implicitno, pastori (2 Tim 2,2).²⁵ Ova činjenica razdvaja propovijedanje kao poseban oblik službe Riječi koji samo neki vjernici (dakle ne svaki vjernik) trebaju činiti.²⁶

22 Za više, vidi: Griffiths 2017, 46-47; Leeman 2016, 159-170.

23 Ovo je Griffithsova „radna definicija“ propovijedanja koja, iako ne obuhvaća sve njegove značajke o naravi propovijedanja, ipak dostatno sažima na što mislim u ovom članku. Za puniju ideju o tome što propovijedanje znači prema Novom zavjetu te u biblijsko-teološkim okvirima, preporučam da pročitate: Griffiths 2017, 17, 120-133.

24 Ovo se temelji na grčkim glagolima u Novom zavjetu koji se koriste za propovijedanje, a koje je Griffiths pregledao u svojem leksičkom proučavanju. Za više, vidi: Griffiths 2017, 36.

25 Griffiths 2017, 35-36, 47-49.

26 Za detaljnu i nijansiranu raspravu o interakciji između službe riječi svih vjernika i službe propovijedanja kao određene u Novom zavjetu nekim vjernicima, vidi: Griffiths 2017, 47-49.

Baš kao što općenita služba zasnovana na Riječi svih vjernika služi za svrhu evangelizacije i izgradnje, isto vrijedi za službu propovijedanja zasnovanu na Riječi. Osim primjera Ezekielia i Petra u mojem gornjem pregledu Duha i Riječi, lako nalazimo i druge primjere u Svetome pismu gdje je propovijedanje dovelo do obraćenja. Primjerice, Pavao, pričajući o svojem iskustvu u Solunu, podsjeća crkvu: „Jer evanđelje naše nije k vama došlo samo u riječi nego i u snazi, u Duhu Svetome i mnogostrukoj punini... I vi postadoste nasljedovateli naši i Gospodini: sve u nevolji mnogoj prigrliste Riječ s radošću Duha Svetoga“ (1 Sol 1,5-6; usp. Tit 1,1-3; 1 Kor 2,1-5). Povrh toga, Biblija pokazuje da se propovijedanje Riječi koristilo na okupljanju lokalnih crkava u svrhu izgradnje i rasta. Ovo je jasno iz odlomaka kao što su 2 Timoteju 4,2 gdje, odmah iza komentara o naravi i korisnosti Svetoga pisma (2 Tim 3,16-17), Pavao zapovijeda svojem štićeniku: „Propovijedaj Riječ, uporan budi – bilo to zgodno ili nezgodno – uvjeravaj, prijeti, zapovijedaj sa svom strpljivošću i poukom.“ Ova je zapovijed bila „precizan način“ (Griffiths 2017, 55-56) na koji je Timotej, kao vođa crkve u Efezu, trebao koristiti Sveto pismo za dobrobit okupljene crkve.²⁷ Ukratko, Bog koristi propovijedanje kao specifičan oblik službe zasnovane na Riječi dane prepoznatim kršćanskim vođama²⁸ da stvaraju, a potom odgajaju njegov narod.²⁹

Iz toga slijedi: ako Bog stvara i odgaja svoj narod svojim Duhom preko službe propovijedanja zasnovane na Riječi, onda tip propovijedanja koji oblikuje učenike ima Sveto pismo kao svoj izvor. Drugi naziv za ovo je „ekspozitorsko (izlagačko) propovijedanje“. Izložiti nešto znači izvući ono što se već tamo nalazi, odnosno, razotkriti to. Kada se to stavi u kontekst propovijedanja Svetoga pisma, mislim da je definicija Davida Helma od najveće pomoći: „Ekspozitorsko propovijedanje je osnaženo propovijedanje koje ispravno podlaže oblik i naglasak propovijedi obliku i naglasku biblijskoga teksta“ (Helm 2014, 13). Helm želi reći da, kako bi propovijedanje bilo „izlagačko“, struktura biblijskog teksta i ono što biblijski autor tvrdi u tekstu moraju diktirati strukturu i tvrdnju propovjednikove propovijedi. On nastavlja: „Na taj način ono vadi iz teksta ono što je Sveti Duh tamo stavio... i

27 Primijetite kako opis korisnosti Svetoga pisma ide usporedo sa zapovijedima koje slijede nakon „propovijedaj Riječ“. Ovo primjećuje i Griffiths 2017, 55-56.

28 Ovdje specifično mislim na pastore/starješine u postapostolskom dobu. Prostor mi ne dopušta da ovo dalje razvijem. Za više, vidi: Griffiths 2017, 53-55.

29 Zbog ograničenja prostora i činjenice da ovo nije članak koji se u prvom redu bavi propovijedanjem, nisam pisao o tome zašto propovijedanje nije samo specifičan oblik službe zasnovane na Riječi nego ključan oblik ekonomije Božjeg učenitstva. Nadam se da će zapovijed za neapostolske propovjednike kao što je bio Timotej da propovijedaju, činjenica da je Timotej trebao prenijeti tu službu na druge vjerne muškarce (2 Tim 2,2) i puka stvarnost sveopće prisutnosti propovijedanja kao redovne prakse vođa među Božjim narodom biti dovoljna da vas uvjeri da je propovijedanje (bilo da vi sami propovijedate ili slušate propovijedi) ključno za prehranu svakoga Kristova učenika. Ipak, bojim se da nekima ovo nije dovoljno. Za više o ključnoj naravi propovijedanja i činjenici da Bog želi da se njegova pisana Riječ propovijeda, vidi: Ash 2010, 23-34.

ne stavlja u tekst ono što propovjednik misli da bi se tamo moglo nalaziti“ (Helm 2014, 13). Drugim riječima, ekspoziorski pristup ne samo da potvrđuje biblijski tekst nego također štiti propovjednika od učitavanja u tekst ili unošenja svojih ciljeva u biblijski tekst i tako ga potencijalno iskoristi za svrhe koje padaju izvan dosega originalne svrhe teksta. Drugačije rečeno, ekspoziorsko propovijedanje, po svojoj naravi, sidri sadržaj propovjednikova propovijedanja u Božju riječ i čuva ga od propovijedanja vlastite poruke, koja ne može ostvariti ono što samo Božja Duhom osnažena Riječ može.³⁰ Iako bi se mnogo toga moglo reći o praktičnim aspektima pripreme ekspoziorske propovijedi (a mnoge bih resurse o ovoj temi mogao preporučiti),³¹ ovdje ipak želim naglasiti sljedeće: ako želimo činiti učenike, moramo se uključiti, bilo kao propovjednici ili slušatelji, u *ekspoziorsko* propovijedanje Svetoga pisma.

Ukratko, prvo načelo stvaranja učenika je to da Bog stvara i odgaja svoj narod svojim Duhom po svojoj Riječi. Sveto pismo svjedoči o ovoj stvarnosti i to bi nas svjedočanstvo trebalo potaknuti da se uključimo u službu zasnovanu na Riječi općenito i propovijedanje posebno, u našim nastojanjima da činimo učenike. Specifično govoreći, vrsta propovijedanja koju trebamo prakticirati i slušati trebala bi biti ekspoziorske naravi jer takvo propovijedanje pomaže nam da govorimo Božju riječ, koja, kad se poveže sa Svetim Duhom, daje život Božjemu narodu i odgaja ga prema kristolikoj zrelosti. Sve nas ovo prirodno dovodi do sljedeće točke.

4.2. U odnosu na lokalnu crkvu

Reći da „Bog stvara i odgaja *svoj narod* svojim Duhom po svojoj Riječi“ samo je još jedan način da se opiše kako Bog oblikuje crkvu. Naziv „Božji narod“ sinonim je za crkvu. On se specifično odnosi na ono što teolozi nazivaju „univerzalnom crkvom“, naime, sve Božje ljude u raznim vremenima i prostorima. Povrh toga, univerzalna crkva u ovom trenutku nije vidljiva stvarnost.³² Kršćanima je to poznato iz osobnog iskustva. Svi Božji ljudi svih vremena i prostora nisu okupljeni zajedno na ovoj zemlji. Kako bi se ta stvarnost obistinila, čekamo dan kad će se otkupljeni iz svakoga jezika, plemena i puka okupiti na novim nebesima i novoj zemlji (Otk 7,9-10). Nasuprot tome, ono što sada vidimo samo su tračci ove nevidljive stvarnosti kroz ono što nazivamo „lokalnim crkvama“.³³ Baš kao što

30 Za argument o propovijedanoj riječi kao Božjoj stvarnoj riječi, vidi: Leeman 2016, 39-41; Griffiths 2017, 58-60.

31 Posjeti: <https://simeontrust.org/>; vidi također: Helm 2014; Dever i Gilbert 2012.

32 Ovdje i u ostatku ovog odlomka crpim iz Deverovih misli (2016, 9-10).

33 Za korisnu raspravu o lokalnoj crkvi kao vidljivom prikazu univerzalne crkve i lokalnoj crkvi kao konceptu u Novom zavjetu, vidi: Leeman 2020, 41-97.

dvojno djelovanje Duha i Riječi stvara Božji narod i sjedinjuje vjernike s Kristom na mističan, nevidljiv način, tako ovo dvojno djelovanje oblikuje lokalne crkve.

U svojoj kratkoj, ali vrlo upečatljivoj knjizi *Understanding the Great Commission* Mark Dever tvrdi da diljem Djela apostolskih „kamo god evanđelje dođe, pojave se crkve“ (Dever 2016, 18). Ovo započinje u Djelima 2 nakon Petrove propovijedi, poslije koje se preko 3000 ljudi nije samo priključilo univerzalnom tijelu Kristovu, nego se i geografski priključilo crkvi u Jeruzalemu (Dj 5,11; 8,1). Propovijedanje i posljedična formacija crkava potom se nastavlja u Djelima, pa vidimo osnivanje crkve u Antiohiji (11,20-26), Listri i Ikoniju (14,1.7.21.23), Korintu (18,8) i Efezu (vidi 19,1-9.17-20 i usporedi s 20,17) (Dever 2016, 18-19). Čak i izvan knjige Djela, čitamo novozavjetna pisma napisana lokalnim crkvama koje su se osnovala tijekom povijesti prve crkve propovijedanjem evanđelja (npr. 1 Kor 1,2; Gal 1,2; Fil 1,1; 1 Sol 1,1). Duh koji djeluje po Riječi neizbježno stvara lokalne crkve.³⁴ No ipak, osnivanje crkava ne prestaje završetkom knjige Djela apostolskih. Kako Riječ i dalje ide naprijed kako bi stvarala i odgajala Božji narod te osnivala lokalne crkve?

U Božjemu poretku stvari vjerujem da Bog koristi službu zasnovanu na Riječi lokalnih crkava kao glavno sredstvo stvaranja učenika i osnivanja crkava. Kao što je već rečeno, služba Riječi nije samo za apostole, ili samo za vođe, nego za sve Božje ljude. Povrh toga, budući da je služba zasnovana na Riječi sredstvo koje Bog koristi kako bi stvorio i odgojio svoj narod, možemo zaključiti da Bog koristi službu zasnovanu na Riječi svega svojega naroda kako bi to postigao. U ovom smislu možemo reći da Bog koristi službu zasnovanu na Riječi lokalne crkve kako bi osnovao druge crkve. Ovo se događa dok pastori lokalnih crkava poučavaju Riječ i opremaju članove tih crkava da služe Riječ jedni drugima.³⁵ To pak održava rast u kristolikoj zrelosti i teološkom razumijevanju, što onda vodi do više stvaranja

34 Istina, postojanje lokalne crkve zahtijeva mnogo više od ispravnog propovijedanja Riječi. Kao što su mnogi kroz povijest tvrdili, obilježja prave crkve su: „ispravno propovijedanje riječi Božje i ispravno dijeljenje krštenja i Večere Gospodnje“ (Dever 2012, 21). Konkretnije rečeno, univerzalna crkva prvo postaje vidljiva najprije kad je stvorena i okupljena Riječju, a potom sudjelovanjem u odredbama krštenja i Večere Gospodnje. Sveto pismo svjedoči da krštenje i Večera Gospodnja djeluju kao Bogom određene prakse koje razlikuju Božji narod od onih koji nisu njegov narod. Pod „razlikuju“ ne želim reći da te prakse imaju spasonosnu funkciju jer one samo ukazuju na stvarnosti evanđelja koje vjerujemo po vjeri i tako postajemo dio Božjega naroda. Umjesto toga, te odredbe, kad se ispravno prakticiraju, čine Božji narod vidljivim u javnom smislu. To su uočljiva djela u kojima Božji narod sudjeluje, a koja ih razlikuju od onih koji u njima ne sudjeluju. Kada se prakticiraju zajedno s ispravnim propovijedanjem Božje riječi, lokalne crkve imaju jasne granice i postaju vidljive. Dok je ovo ključno za razumijevanje onoga što čini lokalnu crkvu crkvom, radi sažetosti skratit ću i reći da je moja poanta u ovom članku pokazati da postoji izravna poveznica između univerzalne crkve i lokalne crkve kao njezine privremene i vidljive manifestacije. Za više o ovim odredbama i vidljivosti crkve, vidi: Jamieson 2015; Dever 2012, 21-38; Schreiner 2015a, 91-106; Schreiner 2015b, 131-144.

35 Ovo je glavna Leemanova tvrdnja 2016.

učenika i osnivanja crkava, gdje se taj proces dalje nastavlja. Ova ciklična narav službe zasnovane na Riječi Božji je plan za stvaranje učenika. Dopustite da to detaljnije objasnim.

U Novom je zavjetu Bog ustanovio da određeni muškarci, koje obično nazivamo pastorima, vode i nadgledaju lokalne crkve.³⁶ Kako to čine? Jedna od njihovih glavnih odgovornosti i kvalifikacija koje ih razlikuju od sviju drugih je praksa poučavanja („treba stoga da nadglednik bude... sposoban poučavati“ 1 Tim 3,2; usp. Tit 1,9; Dj 20,17-35). Također, kako sam već rekao, to se poučavanje u najvećoj mjeri odigrava putem redovnog propovijedanja Božje riječi u okupljanjima lokalne crkve (npr. 2 Tim 4,2). Prema tome, bez obzira na to što mi mislimo da mjesto pastora u crkvi obuhvaća, biblijski govoreći, njegovo vodstvo izraženo je službom Riječi koja uključuje propovijedanje.

Ipak, formalno propovijedanje nije jedini način na koji pastori obavljaju svoju učiteljsku ulogu u crkvi.³⁷ Poučavanje može različito izgledati. Pavao potiče Timoteja da poučava s autoritetom (1 Tim 4,11). Potom u istom dahu kaže: „Nitko neka ne prezire tvoje mladosti, nego budi uzor vjernicima u riječi, u vladanju, u ljubavi, u vjeri, u čistoći“ (4,12). Timotej je trebao poučavati riječima, ali također vizualno, svojim primjerom pobožnog življenja. Na sličan način, životno poučavanje i obučavanje koje je definiralo zemaljsku službu našega Gospodina (Mk 8,38) odraženo je u službi vođa diljem Novoga zavjeta. Primjerice, Pavao često poziva vjernike da ga oponašaju dok on oponaša Krista (1 Kor 4,16; 11,1; Fil 3,17; 1 Sol 1,6). Stoga, oponašanje je oblik poučavanja koji ide uz usmenu komunikaciju. Osim toga, Pavao nije poučavao samo u javnosti nego i u privatnom okruženju. Kad je odlazio iz Efeza, Pavao je podsjetio efeške starješine: „Ništa korisno nisam propustio navijestiti vam i naučiti vas – *javno i po kućama*“ (Dj 20,20; naglasak moj). Ovi primjeri pokazuju da pastorska služba zasnovana na Riječi nije ograničena na javna crkvena okupljanja, nego je „neizbježno osobna i kućna“ (Marshall i Payne 2021, 107). Pastorova služba poučavanja holističke je naravi i izražava se putem jasnog propovijedanja, privatnih ohrabrenja i svakodnevnog življenja.

Pastorova pouka iz Riječi prema članove crkve za djelo službe. U Efežanima 4,11 Pavao tvrdi da je Bog crkvi dao raznolike darove, uključujući pastore/učitelje, radi specifične svrhe: „da opremi svete za djelo služenja, za izgrađivanje Tijela Kristova dok svi ne prispijemo do jedinstva vjere i spoznaje Sina Božjega, do čovjeka savršena, do mjere uzrasta punine Kristove...“ (Ef 4,12-13). Dok pastor(i) lokalne crkve vodi kroz službu zasnovanu na Riječi, to obučava članove te crkve

36 Uvjerena sam da se riječi „nadglednik/ἐπισκοπή“, „starješina/πρεσβύτερος“ i „pastor/ποιμήν“ koriste kao istoznačnice u Novom zavjetu u odnosu na istu službu koju većina kršćana danas naziva pastorskom. Povrh toga, također držim da je biblijska vizija da samo muškarci imaju ovu službu te tako nadgledaju i vode lokalne crkve.

37 „Propovijedi su nužne, ali ne dovoljne... riječ evanđelja je dovoljna, a ne neki određeni oblik njenog izlaganja“ (Marshall i Payne 2021, 102-103). Vidi također: Coleman 2010, 47.

da izvršavaju dužnosti službe koju im je Bog dodijelio. Ovo svakako uključuje služenje Riječi jednih drugima, kao što je već spomenuto. Na ovaj način pastorova služba zasnovana na Riječi služi kao gorivo za službe zasnovane na Riječi lokalnih crkvenih članova. To se pak odvija u dvije sfere; unutar i izvan redovnih javnih okupljanja.

U cijeloj Bibliji Bog određuje i zapovijeda kako bi trebalo izgledati štovanje njegovog naroda.³⁸ U Novom zavjetu posebice mnogi su se kroz povijest složili da Riječ treba voditi i prožimati svaki aspekt zajedničkog štovanja crkve. Kršćanima je zapovjedbno i pokazano da javno propovijedaju Riječ (2 Tim 4,2; Rim 10,14-17; Dj 20,27; Lk 24,46-49; 1 Sol 5,27), čitaju Riječ (1 Tim 4,13), pjevaju istine Riječi (Kol 3,16; Ef 5,19), mole se u svjetlu Riječi (1 Tim 2,1-3; 8; 1 Kor 11,2-15) te da vide Riječ evanđelja javno izloženu u odredbama krštenja (Dj 2,38; 41) i Večere Gospodnje (1 Kor 11,17-34) (Duncan III 2011b, 65-69; Lawrence i Dever 2009, 236-240). Primijetite da većina ovih službi Riječi ne pripada isključivo pastorima, nego su to produžeci cijele zajednice koja služi Riječ samoj sebi radi svoje izgradnje.

Praktično, ovo utječe na svakoga crkvenog člana i oprema ga da naviješta Riječ izvan nedjeljnog bogoštovlja. Nakon što se crkva okuplja kako bi se kupala u Riječi, ona se potom rasprši, noseći sa sobom miris Riječi. Drugim riječima, crkva koja se okuplja oko Riječi priprema crkvu da živi u odazivu na Riječ i oprema crkvu da govori istine Riječi. Članovi sudjeluju u životima jedni drugih (Dj 2,42-47; Rim 12,3-13; Kol 3,12-17; Ef 4,25-5,2) i drže jedni druge odgovornima (1 Kor 5,1-13; Mt 18,15-20). Članovi također potiču jedni druge da bježe od grijeha (Heb 3,13), tješe one koji pate Božjim obećanjima (1 Sol 4,18) i savjetuju Božjom mudrošću one koji su zbunjeni ili koji su zastranili (1 Sol 5,14). Roditelji su sposobni odgajati svoju djecu u brizi i stezi Gospodnjoj (Ef 6,4; Kol 3,21). Stariji muškarci trebaju imati resurse koje će potom uložiti u mlađe muškarce (Tit 2,2.6), a starije žene trebaju voditi mlađe žene (Tit 2,3-5). Kad autoritet i služba Riječi upravljaju okupljanjem crkve, kao što Colin Marshall i Tony Payne (2021, 100) kažu: „Kongregacijsko okupljanje postaje ne samo teatar za službu... nego i podstrek i poticaj za štovanje i službu kojom će se svaki učenik baviti u tjednu koji dolazi.“

Na kraju, zajednica koja je opremljena Riječju spremna je dijeliti Radosnu vijest evangelizacijski. Samo kad vjernici razumiju evanđelje bit će sposobni naviještati ga i, kao što Petar kaže, biti „uvijek spremni na odgovor svakomu koji od vas zatraži obrazloženje nade koja je u vama“ (1 Pt 3,15). Dok članovi lokalne crkve služe Riječ jedni drugima i rastu u pobožnosti, njihov zajednički život u tijelu njegovat će jedinstvo, a jedinstvo rezultira evangelizacijskim svjedočanstvom: „Zapovijed vam novu dajem: ljubite jedni druge; kao što sam ja ljubio vas, tako i vi

38 Za više o ovome, vidi: Duncan III 2011a, 17-50; Carson 2002, 11-63.

ljubite jedni druge. Po ovom će svi znati da ste moji učenici: ako budete imali ljubavi jedni za druge“ (Iv 13,34-35) (Dever i Dunlop 2015, 38-39). Iako bi se mnogo toga moglo napisati o praktičnom djelovanju službe zasnovane na Riječi lokalne crkve, mislim da ovo dostatno pokazuje da je lokalna crkva od ključne važnosti u Božjoj ekonomiji učenja. Prema tome, možemo ustvrditi da Bog stvara i odgaja svoj narod svojim Duhom po svojoj Riječi *u odnosu na lokalnu crkvu*.

Ovo načelo ima svoje implikacije za naše prakse stvaranja učenika. Istaknut ću nekoliko. Prvo, dok kao kršćani nastojimo činiti učenike, naši pokušaji ne bi smjeli isključivati crkvu. Iako se mnoge službe bave evangelizacijom (što je sasvim razumljivo i potrebno), nekima je obraćenje krajnji cilj, pri čemu isključuju vitalnu ulogu lokalne crkve u životu obraćenika. Posao učenja ne prestaje kad Božji Duh ponovno stvori pojedinca po svojoj Riječi. Naprotiv, to je samo početak. Kako bi bilo koji učenik nastavio rasti, mora biti povezan s lokalnom crkvom. Trebali bismo naviještati evanđelje kako bismo vidjeli spasenja mnogih, a ako nam je uistinu stalo do njih, hodat ćemo s njima i pobrinuti se da postanu članovi crkve.

Drugo, sveobuhvatna služba zasnovana na Riječi trebala bi imati središnje mjesto u životu lokalne crkve. To počinje time da pastori posvećuju svoje vrijeme proučavanju i poučavanju Božje riječi, i javno i privatno. Dok se crkva okuplja na Dan Gospodnji, njezino zajedničko bogoštovlje treba biti usredotočeno na Riječ. Čak i pjesme koje crkva zajedno pjeva trebale bi biti teološki ispravne i bogate jer je njihova funkcija kateheza Božjega naroda (Kol 3,16-17). Izvan nedjeljnih okupljanja pastori i članovi trebaju poticati aktivnosti kao što su: proučavanje Biblije u malim grupama, čitanje kršćanske literature, pastoralni programi obuke, učenje jedan na jedan, savjetovanje i slično, a sve s ciljem da se vidi kako Riječ biva gorivom života i rasta crkve.³⁹ Božji narod je Knjiga, a to bi se moralo odražavati u životu lokalne crkve.

Na kraju, članovi crkve trebali bi dati sve od sebe da oslobode svojeg pastora i podrže ga kako bi mogao provesti svoje vrijeme i energiju proučavajući Božju riječ i poučavajući Božji narod. Zašto? Radi vlastite koristi i rasta u kristolikoj zrelosti! Ovo može biti putem (ako je crkva sposobna za to) financiranja pastora kako bi on mogao posvetiti vrijeme ovom poslu (1 Tim 5,17). To može biti putem članova koji stoje uz svojeg pastora u duhu solidarnosti, radujući se zbog njega dok se on bavi teološkom obukom kako bi bolje služio Božjem narodu. Bez obzira na to koji bi se oblik moglo uzeti, članovi bi općenito trebali čeznuti za tim da ih njihov pastor (ili pastori) vodi kroz Riječ i da se bori za njih.

Ukratko, drugo načelo je da Bog stvara i odgaja svoj narod u odnosu na lokalnu crkvu. Božji Duh stvara univerzalnu i lokalnu crkvu po svojoj Riječi. Ovo se isto sredstvo potom koristi za rast lokalnih crkava u duhovnoj zrelosti. To se odvija od vrha prema dolje dok pastori služe Riječ, a članovi se međusobno bave službom zasnovanom na Riječi. Povrh toga, dok Riječ prožima život crkve, to će prirodno voditi do

39 Za više o ovom konceptu, vidi: Leeman 2016.

širenja evanđelja, novih obraćenika te mogućnosti novih lokalnih crkava. To znači da služba zasnovana na Riječi i crkvi treba uvijek biti dio naših praksi stvaranja učenika.

4.3. Tijekom duljega razdoblja

Dok Riječ upravlja životom lokalne crkve i utječe na duhovni rast Božjega naroda, može biti šokantno otkriti da Božji narod ne izgleda uvijek kako bi trebao i ne čini uvijek ono što bi trebao. Oni koji su kategorički promijenjeni od grešnika u svece još uvijek znaju sagriješiti: potreban je duhovni rast. Kako to može biti? Naše kršćansko iskustvo i, još važnije, Sveto pismo, pred nas stavlja napetost bivanja i postajanja.⁴⁰

Pavlovo prvo pismo Korinćanima opisuje crkvu koja se ubraja u Božji narod unatoč svojim značajnim moralnim padovima. U cijelomu tom pismu možemo vidjeti njihove neuspjehe. Neki njihovi grijesi uključuju strančarenje (1,10-4,21), toleriranje incesta (5,1-13), tuženje po sudovima (6,1-11), seksualno nemoralno ponašanje (6,12-20), vrijeđanje savjesti drugih vjernika (8,1-11), idolopoklonstvo (10,14-22) i zloupotrebu Večere Gospodnje (11,17-34).⁴¹ Gotovo nevjerojatno, ali unatoč njihovu postupanju, Pavao govori o identitetu korinćanskih vjernika prije obraćenja („nepravdnici“; 6,9) u prošlom vremenu („To, evo, *bijahu* neki od vas“; moj naglasak, 6,11). Jednako je šokantno da Pavao predstavlja njihov identitet poslije obraćenja kao sadašnju i trajnu stvarnost: „Ali oprali ste se... posvetili ste se... opravdali ste se u imenu Gospodina našega Isusa Krista i u Duhu Boga našega“ (6,11). Korinćanski vjernici bili su duhovno ponovno stvoreni Božjim Duhom po riječi evanđelja koje im je Pavao propovijedao (2,1-5) i zato su se doista mogli nazvati svetima (1,2) iako nisu uspijevali živjeti u skladu s tim.⁴² Unatoč svojem grijehu, mnogi u korinćanskoj crkvi bili su pravi vjernici. No ipak, to nije značilo da su trebali biti zadovoljni svojim nedosljednostima.

Kroz cijelu knjigu Pavao potiče korinćansku crkvu da se pozabavi svojim nedostacima na temelju svojeg sjedinjenja s Kristom (npr. 1 Kor 5,7; 6,11; 7,29-35; 10,11; 11,26; 15,1-2.10-11.49-54). Jasan primjer toga nalazi se u 1 Korinćanima 5,7 gdje Pavao zapovijeda: „Očistite stari kvasac da budete novo tijesto, kao što i jeste beskvasni.“ Pavao naglašava identitet korinćanskih vjernika u Kristu i njihovu potrebu da žive prema tom identitetu. Pozvani su suočiti se s kvascem grijeha prisutnim među njima jer su zaista beskvasno tijesto i slobodni od grijeha u Kristu. To ilustrira kako Pavao koristi izjave o njihovu identitetu (indikative) kako bi ih motivirao na djela (imperative). Kao što ističu Roy Ciampa i Brian Rosner (2010, 6): „Da je crkva u Korintu Božja crkva ponavlja se tri puta. Pa ipak, Korinćani su

40 Ovaj sam koncept izveo iz Morrisova „biti i postajati“ (2008, 90).

41 Za odličan pregled ovih pitanja i Prve poslanice Korinćanima općenito, vidi: Naselli 2018, 98-114.

42 Za odličnu i dugu diskusiju o ovome, vidi: Waters 2016, 202-206.

se i dalje ponašali kao da pripadaju svojem gradu! Pavao ih želi pisanjem potaknuti da usvoje način života koji je više usklađen s njihovim pravim identitetom.“ Poziva korinške vjernike da se pokaju, sazriju u Kristu i prihvate ono što zaista jesu zbog Božjega djela spasenja u svojim životima.

Ovaj primjer predstavlja postupnu narav rasta u kristolikosti, koji definira kršćansko iskustvo. Tehnički naziv za ovo je „progresivno posvećenje“. Vjernici, pošto su postali novo stvorenje u Kristu dvojnim djelovanjem Duha i Riječi, preobražavaju se Duhom po Riječi u Kristovu sliku tijekom duljega razdoblja tako da se njihovi životi sve više suobličuju njihovu sjedinjenju s Kristom. Drugim riječima, kršćani se u hipu mijenjaju što se tiče kategorije (grešnici postaju sveci; 2 Kor 5,17), a postupno što se tiče naravi. Ovo ima barem dvije posljedice.

Prvo, doktrina progresivnog posvećenja stvara kategoriju za kršćane koji griješe. Svaki vjernik suočit će se s nedosljednošću između svojeg jedinstva s Kristom i svojih stavova i djela (npr. Rim 7,7-25). Ovo nije isprika da budemo neozbiljni u vezi s grijehom (Rim 6,1-14). Umjesto toga, ovo znači da će učenici na svojem putovanju prema većoj sličnosti s Kristom neizbježno naići na prepreke, pa čak i sami stvoriti neke rupe na cesti.

Drugo, doktrina progresivnog posvećenja tiče se sudjelovanja vjernika u vlastitom putovanju prema osobnoj svetosti. Sveto pismo jasno kaže da je Bog djelatnik u svakom vjerniku i da čini da se suobličuje slici Krista (2 Kor 3,18). No ipak, ovo ne isključuje vjernikovo dragovoljno sudjelovanje u Božjem radu u kojem on odbacuje grijeh i bezbožnost te vodi život koji je Bogu na slavu. Iz ovog razloga Pavao može zapovjediti vjernicima u Filipima da „sa strahom i trepetom rad[e] oko svoga spasenja“, a istovremeno tvrditi da „Bog u svojoj dobrohotnosti izvodi u vama i htjeti i djelovati“ (Fil 2,12-13). Prema tome, Bog djeluje u nama da nas učini nalik Kristu, tako da radimo zajedno s njim s istim ciljem na umu.

Ovo načelo da Bog odgaja svoj narod tijekom duljega razdoblja utječe na naše prakse stvaranja učenika postavljajući nam realistična očekivanja. Prije svega, to utječe na to kako gledamo na one koje činimo učenicima.⁴³ Dok činimo učenike, možemo očekivati da će se oni boriti s grijehom i da će ih ponekad trebati ukoriti. Trebali bismo također očekivati da će se vjernici pokajati kad sagriješe i da će se truditi živjeti Bogu na slavu u svakom području svojega života (1 Kor 10,31). Osim toga, ova očekivanja razlog su više zašto svaki kršćanin treba biti intimno uključen u život lokalne crkve, sudjelujući u transformacijskom djelu Duha putem službe Riječi. Progresivno posvećenje pomaže nam da one koje činimo učenicima vidimo kako ih Bog vidi – kao radove u tijeku.

S druge strane, ovo treće načelo također utječe na to kako se nosimo s dugotrajnim procesom kršćanskog rasta. Dok bolje shvaćamo posljedice progresivnog

43 Ipak, ova očekivanja vrijede za sve vjernike budući da je svaki kršćanin učenik u procesu postajanja sličnijim Kristu. Za odličnu raspravu s bogatim pastoralnim uputama o tome kako Krist postupna sa svojim narodom u svjetlu doktrine progresivnog posvećenja, vidi: Sibbes 2021.

posvećenja, primamljivo je zapitati se postoji li neki problem u našim praksama činjenja učenika. Posebice bismo mogli dovesti u pitanje središnju ulogu službe zasnovane na Riječi u odnosu na lokalnu crkvu budući da progres i rast naizgled traže previše vremena da bismo riješili probleme pred nama. U kušnji smo misliti da bi sve bilo drugačije kad bismo samo našli pravi model službe ili neku pravu glazbenu produkciju. Možda se vjernici tada ne bi toliko mučili s grijehom? Možda bi bili predaniji crkvi, možda onda ne bi morali rasti u teološkoj mudrosti, možda bi onda revnije evangelizirali? Pastor bi posebice mogao biti u kušnji da pripremanje nedjeljne propovijedi na temelju knjige Levitskoga zakonika smatra besmislenim, pa čak i bezumnim, dok u srijedu sluša kako je par u njegovoj crkvi na rubu razvoda, a u petak kako neki član crkve ne može platiti račune. Kako bi uopće propovijed o starozavjetnom žrtvenom zakonu mogla pomoći ovim ljudima? Problem s ovim načinom razmišljanja u tome je što ne prepoznaje ove situacije kao pitanja učenja. Bez obzira na poteškoće i nedostatke s kojima se Božji narod suočava, sve to na kraju rezultira njihovom potrebom za rastom u kristolikoj zrelosti i prisvajanju Božjih obećanja. Ono što najviše treba paru s bračnim problemima, siromašnoj samohranj majci, plašljivom novom vjerniku i posrćućem bivšem alkoholičaru su redovna sredstva kojima Bog potiče rast u svojem narodu, a ona uključuju službu Riječi u kontekstu lokalne crkve. Doktrina progresivnog posvećenja onda nas podsjeća da je djelo Duha koji Božji narod odgaja putem ovih sredstava samo po sebi dugotrajan proces u kojemu nema prečaca ili lakih, brzih rješenja. U obilju patnje i nedostataka, ono što vjernicima najviše treba nije da crkva uvodi neke inovacije, nego da nastavi raditi ono na što je pozvana putem službe Riječi u kontekstu lokalne crkve. Bog je zamislio da se upravo tako raste. Prema tome, kad se čini da napredak u kršćanskoj zrelosti već predugo traje, ne smijemo preispitivati načela Božje riječi, nego čvrsto odlučiti vjerovati da Bog najbolje zna što nam treba i ustrajno trčati utrku koja nam je dodijeljena (Heb 12,1; 2 Tim 4,7).

U sažetku, treće načelo stvaranja učenika glasi da Bog svoj narod odgaja tijekom duljega razdoblja. Postavši novim stvorenjima Božjim Duhom po njegovoj Riječi, vjernici bivaju progresivno posvećeni tako da njihov karakter počinje biti sličan njihovom jedinstvu s Kristom. U ovom smislu kršćani su osobe čiji su radovi u tijeku. Kao takvi, oni će nastaviti griješiti, ali bi također trebali biti aktivni sudionici u svojem rastu u svetosti kako bi živjeli Bogu na čast. Osim toga, u kombinaciji s prvim dvama načelima učenja, ispravno gledište na progresivno posvećenje služi kako bi moderiralo naša očekivanja dok se bavimo poslom stvaranja učenika. Ne smije nas iznenaditi da je posao učenja dugotrajan proces i trebali bismo ustrajati radeći upravo ono što nas je Bog pozvao da činimo.

Na kraju ovoga dijela želim ponoviti svoju tvrdnju da Bog stvara i odgaja svoj narod (1) svojim Duhom po svojoj Riječi, (2) u odnosu na lokalnu crkvu i (3) tijekom duljega razdoblja. Iako ovo nije sve što bi se moglo reći o procesu učenja-

tva, vjerujem da biblijski podaci dokazuju da su ova načela temeljna u Božjemu poretku procesa učenja. Osim toga, kao podložni i ovisni partneri s Bogom u ovom poslu, ova načela nameću nam primjenu (ili, dakako, odbacivanje) određenih praksi. Specifično, kako bismo činili učenike, trebamo zastupati središnje mjesto službe zasnovane na Riječi, važnost lokalne crkve i usvajanje ispravnih očekivanja.

5. Principijelne prakse i jednostavnost

Prakse stvaranja učenika koje proistječu iz Božjih načela stvaranja učenika očituju se u podložnosti onome koji je osmislio učenje te u ovisnosti o njemu. Ovaj stav pojednostavljuje nam sliku učenja time što definira uspjeh, pojašnjava biblijsku filozofiju službe i pruža nam granice i slobodu. Sve ćemo to pogledati zasebno.

Često procjenjujemo uspjeh u evangelizaciji i učenju na temelju pokazatelja kao što su broj obraćenja ili veličina crkve. To je pogrešno. Da ne bi bilo zabune, trebali bismo željeti vidjeti žetvu duša radi evanđelja. Ipak, mjerenje uspjeha službe na taj način sasvim pogrešno shvaća narav našega partnerstva s Bogom u stvaranju učenika. Spasenje i preobrazba započinju s Bogom, a ne s nama. Ovo znači da su rezultati u konačnici u Božjim rukama.⁴⁴ Kad se u svojem radu za evanđelje podložimo Božjoj suverenosti i ovisimo o njoj, ona nas lišava osjećaja neuspjeha kad stvari ne ispadnu onako kako bismo mi htjeli. To je zato što je moguće činiti Božji posao na Božji način i ne vidjeti rezultate u roku ili na način koji bismo željeli (kao da mi imamo sposobnost zamisliti što će se dogoditi i kad će se dogoditi). Podložnost Bogu i ovisnost o njemu također nas čuvaju od posezanja za pragmatičnim trikovima kako bismo proizveli plodove. Učvršćuju nas u Božjim načelima usred plime i oseke, poplava i suša učenja.⁴⁵ Ukratko, uspjeh u stvaranju učenika ne mjeri se prvenstveno ishodom nego našom vjernošću načelima Božje riječi. U ovom smislu, podložan i ovisan stav u našem partnerstvu s Bogom pomaže nam da ispravno definiramo i izmjerimo uspjeh u stvaranju učenika.

44 „Ako zaboravimo da je Božje posebno pravo dati rezultate kad se propovijeda evanđelje, počet ćemo misliti da je naša odgovornost osigurati ih... Nije u redu da sebe držimo odgovornima za pribavljanje obraćenika i da na temelju svojih nastojanja i tehnika želimo postići ono što samo Bog može postići. Na taj se način guramo u službu Svetoga Duha i uzvisujemo se kao agenti novoga rođenja ... *samo dopuštajući da naše znanje o Božjoj suverenosti upravlja načinom na koji donosimo planove, molimo se i radimo u njegovoj službi, možemo izbjeći da postanemo krivi za ovu pogrešku.* Jer tamo gdje se ne oslanjamo svjesno na Boga, neizbježno ćemo se oslanjati na sebe. Duh samodostatnosti mrlja je na evangelizaciji“ (Packer 2008, 32-34).

45 „Ako bismo smatrali svojim poslom ne samo predstaviti Krista, nego i zaista proizvesti obraćenike... naš pristup evangelizaciji postao bi pragmatičan i proračunat... Moramo imati... neodoljivu tehniku za izazvati odgovor“ (Packer 2008, 32).

U korelaciji s ovim, stav podložnosti i ovisnosti pojednostavljuje stvaranje učenika tako što nam pojašnjava gdje bismo trebali uložiti najviše energije. Neki su u kušnji iznova i iznova izmišljati toplu vodu učenništva, stalno reformirajući način da dosegnu izgubljene. No ipak, Božji suvereni poredak procesa učenništva skida teret inovacije s naših ramena. Kad na temelju Svetoga pisma razumijemo kako Bog radi da bi stvarao i odgajao svoj narod, bolje znamo kako činiti učenike na način koji će biti uspješan prema gornjoj definiciji. Ne moramo naslijepo pogađati kako izgleda vjerna služba evanđelja i ne pitamo se hoće li nam tehnike biti uspješne. S pouzdanjem u Božja načela možemo uložiti kako i gdje Bog želi, znajući da naš trud nije uzaludan bez obzira na rezultate. U ovom smislu, Božje djelo učinjeno na Božji način uklanja potrebu za pogađanjem kako riješiti jednadžbu stvaranja učenika i pruža nam jasnu, jednostavnu i biblijsku filozofiju službe: uredi svoje prakse prema Božjim načelima.

Na kraju, podložnost Bogu i ovisnost o njemu u stvaranju učenika daje nam granice i slobodu. Kad su naše prakse vođene načelima, one nam pružaju zaštitne ograde koje služe za naše dobro. Primjerice, kao što smo prije raspravljali pod prvim načelom stvaranja učenika, budući da Bog stvara i odgaja svoj narod svojim Duhom po svojoj Riječi, iz toga slijedi da je služba Riječi središnje važna za stvaranje učenika. Neki to možda smatraju negativnim, kao svojevrsno ograničenje, ali moje je mišljenje da je to pozitivno. Kao što zaštitna ograda služi kako bi nam pokazala našu traku dok vozimo i kako bi nas održala na pravom putu, tako nam načela pomažu da znamo svoju ulogu i odgovornosti te vjerno izvršavamo Božju volju. No ipak, iako imaju ulogu ograničenja, načela nam istovremeno pružaju određenu mjeru slobode. Da nastavimo s prvim načelom, dok Sveto pismo postavlja viziju onoga kako ovo načelo izgleda u praksi i time nam daje granice (npr. vjernici služe Riječ jedni drugima u kontekstu lokalne crkve, pastori vode kroz ekspozitorsko propovijedanje i poučavanje, kao i druge stvari koje smo gore naveli), ova je vizija ograničena u svojem preskriptivnom opsegu, čime nam dopušta da koristimo mudrost kako bi kontekstualizirali njezinu primjenu. Neki će pastor možda propovijedati jednu propovijed radeći pregled cijeke Poslanice Rimljanima dok će drugi možda provesti godinu dana propovijedajući kroz tu poslanicu sporijim tempom. Oboje može biti legitiman oblik ekspozitorskog propovijedanja, a izbor između toga dvoga nije nužno pitanje vjernosti. Uzmite u obzir također da i služenje Riječi svih vjernika jednih drugima također može uzeti mnoge oblike. U nekim kontekstima najprikladniji izbor može biti mala skupina za biblijsko proučavanje i biti odgovoran nekome dok u drugim situacijama mogu biti bolji sastanci jedan na jedan radi međusobnog ohrabrenja. Obje ove prakse djeluju kao mehanizmi koji olakšavaju službu zasnovanu na Riječi. Iako nam Sveto pismo pruža općenitu viziju za to kako se prvo načelo treba primijeniti, Sveto pismo ne daje odgovor na svako moguće pitanje koje su vjernici u raznim situacijama i kontekstima tijekom povijesti mogli postaviti. Prema tome, nužno

je imati stupanj mudre slobode u našim praksama. Po mojem mišljenju, Bog nam daje taj stupanj mudre slobode. Ono što iz ovoga učimo je da načela ne specificiraju pragmatične i ustaljene procese koje nam pružaju neki resursi za učenje.⁴⁶ Umjesto toga, načela, nakon što nam postavljaju granice koje nam valja poštovati, ostavljaju prostora da mudro biramo kako ih primijeniti. Imamo određenu mjeru slobode odlučiti što nam ima najviše smisla u našem specifičnom kontekstu i okolnostima. S obzirom na to, načela nam pojednostavljaju stvaranje učenika jer otvaraju cijeli niz primjena umjesto da nas vežu za usko definiran program koji se pokušava primijeniti na sve situacije. Ukratko, s postavljenim granicama jasno nam je u kojim bi područjima trebale boraviti naše prakse stvaranja učenika. Moramo ostati unutar tih područja! Ipak, unutar tih područja mogućnosti primjene su veoma velike. Često, ako se pridržavamo propisanih i implicitnih zapovijedi u Svetom pismu, primjena je pitanje mudrosti i konteksta. U ovom smislu, podložnost i ovisnost o Bogu – uređivanje naših praksi prema Božjim načelima – pojednostavljaju proces učenja dajući nam smjer i sposobnost da promijenimo svoje prakse prema onome što traži kontekst, a da pritom i dalje ostanemo vjerni Bogu i njegovim načelima.

Zaključak

Kada dopustimo da nauk oblikuje naše razumijevanje učenja, uviđamo da je biti dio procesa stvaranja učenika pitanje vjere. Mi sami po sebi nismo kadri oživjeti mrtve ili učiniti da učenik raste u zrelosti. Da bismo to postigli, moramo se podložiti Bogu i ovisiti o njemu, dopuštajući njegovim načelima stvaranja učenika da vode naše prakse. Moramo vjerovati da će Bog ispuniti svoja obećanja putem svojega poretka, čak i kada se to čini bezumnim iz naše ograničene perspektive.

S obzirom na ovo, bitno je razumjeti kako Bog stvara i odgaja svoj narod jer to značenje pruža smjernice našem nastojanju da činimo učenike. Prvo, Bog stvara i odgaja svoj narod svojim Duhom po svojoj Riječi. To znači da bismo trebali biti marljivi u službi Riječi, vjerujući da se ona neće vratiti prazna, već će ispuniti svrhe za koje je Bog šalje (Iz 55,10-11). Drugo, Bog ostvaruje svoje djelo u odnosu na lokalnu crkvu. Stoga bismo trebali usmjeriti svoje napore na život lokalne crkve, vjerujući da Bog stvara i odgaja svoj narod dok služe Riječ jedni drugima. Na kraju, Božje djelo odgajanja prema zrelosti događa se tijekom duljega razdoblja. To postavlja realna očekivanja za sve uključene u proces učenja i potiče nas da vjerujemo da, unatoč sporom tempu rasta, Bog aktivno djeluje po sredstvima koja je uspostavio.

Ukratko, Bog nam je pružio jasan obrazac i plan koji trebamo slijediti. Kada ga se pridržavamo, naša podložnost Bogu i ovisnost o njemu vode do jednostavnosti.

46 Za primjer vidi: Watson i Watson 2014.

Možemo počiniti u Božjoj suverenosti, osloboditi se tereta inovacija i učinkovito služiti u bilo kojem kontekstu u koji nas je stavio. Želite li pojednostaviti svoju strategiju stvaranja učenika? Želite li raditi za evanđelje s povjerenjem u Božju moć? Jeste li umorni od traženja novih modela i metoda za ispunjenje Velikog naloga? Ako ste na bilo koje od ovih pitanja odgovorili potvrdno, potičem vas da se pouzdate da su Božji putevi najbolji i da hodite njima.

Popis literature

- Ash, Christopher. 2011. *Hearing the Spirit: Knowing the Father through the Son*. Fearn, Ross-shire: Christian Focus; London: Proclamation Trust Resources.
- . 2010. *The Priority of Preaching*. Fearn, Ross-shire: Christian Focus; London: Proclamation Trust Resources.
- Bavinck, Herman. 2008. *Reformed Dogmatics: Holy Spirit, Church, and New Creation*. Ur. John Bolt. Preveo John Vriend. Sv. 4. Reformed Dogmatics. Grand Rapids: Baker Academic.
- . 2019. *The Wonderful Works of God: Instruction in the Christian Religion According to the Reformed Confession*. Preveo Henry Zylstra. Glenside, Pennsylvania: Westminster Seminary Press.
- Boice, James Montgomery, i Philip Graham Ryken. 2009. *The Doctrines of Grace: Rediscovering the Evangelical Gospel*. Wheaton: Crossway.
- Buser, Brad. 2018. „Church Planting Movement Model vs the Proclamational Model“. *Radius International*. <https://radiusinternational.org/church-planting-movement-model-and-the-proclamational-model-debate/>.
- Carson, D. A. 2002. „Worship Under the Word“. U: *Worship by the Book*, ur. D. A. Carson, 11-63. Grand Rapids: Zondervan.
- Castleman, Robbie F. 2007. „The Last Word: The Great Commission: Ecclesiology“. *Themelios* 32, br. 3: 68-70.
- Carter, Joe. 2018. „9 Things You Should Know About the Bethel Church Movement“. *The Gospel Coalition*. <https://www.thegospelcoalition.org/article/9-things-you-should-know-about-the-bethel-church-movement/>.
- Ciampa, Roy E., i Brian S. Rosner. 2010. *The First Letter to the Corinthians*, ur. D. A. Carson. The Pillar New Testament Commentary. Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing Co; Nottingham, England Apollos.
- Coleman, Robert E. 2010. *The Master Plan of Evangelism*. 2. skraćeno izdanje. Grand Rapids, MI: Revell.
- . 2020. *The Master Plan of Discipleship*. Grand Rapids, MI: Revell.

- Debeljuh, Josip. 2024. „Model učenja T4T“. *Kairos: Evanđeoski teološki časopis* 18, br. 1: 45-54.
- Dempster, Stephen G. 2006. *Dominion and Dynasty: A Biblical Theology of the Hebrew Bible*. Repr. New Studies in Biblical Theology 15. Downers Grove: InterVarsity Press.
- Dever, Mark. 2012. *The Church: The Gospel Made Visible*. Nashville: B&H Academic.
- . 2016. *Understanding the Great Commission*. Nashville: B&H Publishing Group.
- Dever, Mark, i Jamie Dunlop. 2015. *The Compelling Community: Where God's Power Makes a Church Attractive*. Wheaton: Crossway.
- Dever, Mark, i Greg Gilbert. 2012. *Preach: Theology Meets Practice*. Nashville: B & H Books.
- Duncan III, Ligon J. 2011a. „Does God Care How We Worship“. U: *Give Praise to God: A Vision for Reforming Worship*, ur. Philip Graham Ryken, Derek W. H. Thomas i J. Ligon Duncan III, 17-50. Phillipsburg: P & R Publishing.
- . 2011b. „Foundations for Biblically Directed Worship“. U: *Give Praise to God: A Vision for Reforming Worship*, ur. Philip Graham Ryken, Derek W. H. Thomas i J. Ligon Duncan III, 51-73. Phillipsburg: P & R Publishing.
- France, R. T. 1985. *Matthew: An Introduction and Commentary*. Ur. Leon Morris. Tyndale New Testament Commentaries, Sv. 1. Downers Grove: InterVarsity Press.
- Griffiths, Jonathan I. 2017. *Preaching in the New Testament: An Exegetical and Biblical-Theological Study*. Sv. 42. New Studies in Biblical Theology. Downers Grove: InterVarsity Press.
- Helm, David R. 2014. *Expositional Preaching: How We Speak God's Word Today*. 9Marks: Building Healthy Churches. Wheaton: Crossway.
- Hoekema, Anthony A. 1994. *Saved by Grace*. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company.
- Jamieson, Bobby. 2015. *Going Public: Why Baptism Is Required for Church Membership*. Nashville: B&H Academic.
- . 2020. *Why Should I Be Baptized?* Wheaton: Crossway.
- Jamieson, R. B., i Tyler R. Wittman. 2022. *Biblical Reasoning: Christological and Trinitarian Rules for Exegesis*. Grand Rapids: Baker Academic.
- Knight, George William. 1992. *The Pastoral Epistles: A Commentary on the Greek Text*. New International Greek Testament Commentary. Grand Rapids: W. B. Eerdmans; Carlisle: Paternoster Press.

- Lawrence, Michael. 2018. *Ezekiel: A 12-Week Study*. Ur. J. I. Packer i Lane T. Dennis. Knowing the Bible. Wheaton: Crossway.
- . 2023. „Session 1: God’s Word Creates“. Northwest Worship Conference 2023. <https://www.northwestworshipconference.org/season-2-podcast-episodes/session-2-what-we-sing-eric-mcallister-xrlmz-6srtf-wnbrl-3j5gx-xplr-k-rnd4y-dkydl> (pristupljeno 28. listopada 2024.).
- Lawrence, Michael, i Mark Dever. 2009. „Blended Worship“. U: *Perspectives on Christian Worship: Five Views*, ur. Matthew Pinson, 218-268. Nashville: B&H Academic.
- Leeman, Jonathan. 2016. *Don’t Fire Your Church Members: The Case for Congregationalism*. Nashville, TN: B&H Publishing Group.
- . 2020. *One Assembly: Rethinking the Multisite and Multiservice Church Models*. Wheaton: Crossway.
- . 2017. *Word-Centered Church: How Scripture Brings Life and Growth to God’s People*. Chicago: Moody Publishers.
- Marshall, Colin, i Tony Payne. 2021. *The Trellis and the Vine: The Ministry Mind-Shift That Changes Everything*. Sydney: Matthias Media.
- McGregor, John L. 1994. „Ezekiel“. U: *New Bible Commentary: 21st Century Edition*, ur. D. A. Carson, R. T. France, J. A. Motyer i G. J. Wenham, 4. izd., 716-744. Downers Grove: InterVarsity Press.
- Morris, Leon. 2008. *1 Corinthians: An Introduction and Commentary*. Tyndale New Testament Commentaries, Sv. 7. Downers Grove: IVP Academic.
- . 1992. *The Gospel According To Matthew*. Ur. D. A. Carson. The Pillar New Testament Commentary. Grand Rapids: W. B. Eerdmans.
- Naselli, Andrew David. 2018. „The Structure and Theological Message of 1 Corinthians“. *Presbyterion: Covenant Seminary Review* 44, br. 11: 98-114.
- Packer, J. I. 2008. *Evangelism and the Sovereignty of God*. Downers Grove: IVP Books.
- . 2021. *Knowing God*. Downers Grove: InterVarsity Press.
- Reeves, Michael. 2012. *Delighting in the Trinity: An Introduction to the Christian Faith*. Downers Grove IL: InterVarsity Press.
- Roberts, Ed. 2015. „Book Review: Contagious Disciple Making, by David and Paul Watson“. 9Marks. <https://www.9marks.org/review/book-review-contagious-disciple-making-by-david-and-paul-watson/>.
- Schreiner, Thomas R. 2015a. „Baptism in the Bible“. U: *Baptist Foundations: Church Government for an Anti-Institutional Age*, ur. Jonathan Leeman, James Leo Garrett i Mark Dever, 91-106. Nashville: B&H Academic.

- . 2015b. „The Lord’s Supper in the Bible“. U: *Baptist Foundations: Church Government for an Anti-Institutional Age*, ur. Jonathan Leeman, James Leo Garrett i Mark Dever, 131-144. Nashville: B&H Academic.
- Shead, Andrew G. 2018. „Burning Scripture with Passion: A Review of The Psalms (The Passion Translation)“. *Themelios* 43, br. 1: 58-71.
- Sibbes, Richard. 2021. *The Bruised Reed*. Puritan Paperbacks. Edinburgh: Banner of Truth Trust.
- Tarrant, Thomas A. 2014. „Are You a Christian or a Disciple? Is There a Difference? Why It Matters!“ *C.S. Lewis Institute* (blog) <https://www.cslewisinstitute.org/resources/are-you-a-christian-or-a-disciple-is-there-a-difference-why-it-matters/> (pristupljeno 18. listopada 2024.).
- Taylor, John B. 1969. *Ezekiel: An Introduction and Commentary*. Sv. 22. Tyndale Old Testament Commentaries. Downers Grove: InterVarsity Press.
- Thacker, Jason. 2022. „How to Read the Bible Accurately with Dr. Tyler Wittman and Dr. R.B. Jamieson“. *Digital Public Square*. <https://jasonthacker.com/podcast/a-conversation-with-dr-tyler-whittman-and-dr-r-b-jamieson-on-how-to-read-the-bible-accurately/> (pristupljeno 5. ožujka 2025.).
- Vallotton, Kris. 2024. „God Is Raising Up Prophets and Kings“. *Bethel Redding Sermon of the Week*. <https://www.podcastics.com/podcast/episode/god-is-raising-up-prophets-and-kings-310616/> (pristupljeno 14. travnja 2025.).
- Waltke, Bruce K. 2001. *Genesis: A Commentary*. Grand Rapids: Zondervan.
- Ward, Timothy. 2009. *Words of Life: Scripture as the Living and Active Word of God*. Downers Grove: IVP Academic.
- Waters, Guy Prentiss. 2016. „1–2 Corinthians“. U: *A Biblical-Theological Introduction to the New Testament: The Gospel Realized*, ur. Michael J. Kruger, 195-248. Wheaton: Crossway.
- Watson, David L., i Paul D. Watson. 2014. *Contagious Disciple-Making: Leading Others on a Journey of Discovery*. Nashville, TN: Thomas Nelson.
- Wenham, G. J. 1994. „Genesis“. U: *New Bible Commentary: 21st Century Edition*, ur. D. A. Carson, R. T. France, J. A. Motyer i G. J. Wenham, 4. izdanje, 54-91. Leicester; Downers Grove: InterVarsity Press.

Benjamin D. Spector

A Theological Vision for Discipleship: How Principles and Practices Work Together to Simplify Our Disciple-Making

Abstract

In this article, I employ doctrine to understand the concept of discipleship from a theological standpoint and the practical outworking of the Great Commission in Matthew 28:18-20. My work suggests that disciple-making begins with the triune God as the one who creates and matures his people in Christlikeness. When rightly understood, this serves to shape how we, God's people, partner with God in making disciples. Specifically, seeing that discipleship is ultimately God's design and work, it follows that God's people should make disciples in submission to and dependence on him. This sort of posture looks like allowing the principles by which God has ordered the disciple-making process to govern our disciple-making practices. In this article, I frame God's disciple-making principles in this way: God creates and matures his people (1) by his Spirit through his Word, (2) in relation to the local church, and (3) over a long period of time. In response to these principles, God's people should uphold the centrality of Word-based ministry, the importance of the local church, and the espousal of accurate expectations in their disciple-making practices. This ordering of principles and practices serves to simplify disciple-making for us by defining success, clarifying a biblical philosophy of ministry, and providing us with boundaries and freedom. Consequently, the theological vision for discipleship I present in this article is something that Christians desperately need to comprehend and appropriate as we are constantly presented with an assortment of new methods and models for fulfilling the Great Commission.